

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист МОН України № 1/11-16163 від 09.11.2015 р.)

Науковий керівник проєкту:

В.О. Ознев'юк, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор, академік НАПН України.

Авторський колектив:

*Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білокаленко, В.М. Вертугіна,
К.І. Волинська, Ю.О. Волинська, Л.В. Гаращенко, Н.М. Голота, О.А. Іваненко,
І.І. Карабаєва, А.В. Кишинська, О.В. Коваленко, О.Д. Літвіченко, О.В. Лобо-
да, О.О. Ліннік, О.В. Мартинчук, М.А. Машовець, Н.І. Мельник, О.А. По-
ловіна, Ю.Ю. Савченко, Н.Б. Сиротич, Г.В. Смольникова, Г.С. Тарасенко,
І.С. Токіах.*

Наукове редагування:

Г.В. Беленька, заступник директора з наукової роботи Педагогічного
інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор
педагогічних наук, професор;
М.А. Машовець, професор кафедри дошкільної освіти Педагогічного
інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат
педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

С.М. Куріна, завідувач кафедри дошкільної освіти факультету дошкільної
освіти та практичної психології Державного вищого навчального закладу
«Донецький державний педагогічний університет», доктор педагогічних
наук, доцент;
Л.М. Рожкова, методист РНМЦ Деснянського районного у м. Києві
управління освіти.

Експертизу здійснили:

Н.В. Гавриш, голова комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-
методичної ради з питань освіти МОН України, доктор педагогічних наук,
професор;
Л.В. Гладун, директор Національного музею іграшки.

Технічний секретар — І.Ф. Ляшова.

ISBN 978-617-658-016-4

© Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білокаленко
[та ін.], 2016
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

нової ідентичності громадян, які готові нести особисту відповідальність
за власне і суспільне благополуччя. Тому її пріоритетами визнані:

- посилення самостійності людини та її здатності до самоорганізації,
лідерства;
- готовність до комунікації, співпраці;
- формування терпимості до думки інших людей, уміння вести діалог,
знаходити змістовні компроміси;
- розвиток здібностей до творчої діяльності;
- уміння відстоювати свої права.

Метою дошкільної освіти є формування основ світогляду цілісної,
життєво активної, гуманістично спрямованої особистості — громадянина(ки)
демократичного суспільства, який(а) у своїй життєдіяльності буде
сповідувати національно-культурні, загальнолюдські та громадянські
цінності. Дорослі, які причетні до процесу становлення особистості дитини
дошкільного віку, мають розуміти свою відповідальність перед майбуттям.
Для цього насамперед необхідно:

- сприймати дитину як вільну особистість, яка постійно розвивається
у притаманних їй видах діяльності: ігровій, пізнавальній, практично-
творчій;
- бути партнером дитини у пізнанні самої себе, світу і себе у світі;
- забезпечувати емоційний комфорт, стан благополуччя і залученості
до життя соціуму;
- створювати умови для індивідуалізації траєкторії особистісного
розвитку, формування цінностей, особистісних якостей та життєвих
компетенцій.

Нова Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина»,
рекомендована Міністерством освіти і науки України, пропонує дорослим —
вихователям і батькам дітей дошкільного віку вибудувати освітній процес
на основі врахування індивідуальних можливостей, здібностей і потреб дітей
кожного вікового періоду. Його зміст є науково виваженим, однак це не заперечує
можливості його варіювання залежно від темпу індивідуального розвитку
дитини. Особливістю змісту є його «дешколяризація», інакше кажучи,
розвиток дітей, а не цілеспрямована підготовка їх до школи на договір
нетерплячим батькам. Важливішим є розвиток інтересу до пізнання,
активності, допитливості дитини, її відкритості до взаємодії і спілкування
з оточуючим світом, ініціативності, готовності до експериментування,
випробування себе.

Тож зичу вам, шановні дорослі, натхнення та успіхів у складній
і захоплюючій справі навчання і виховання дошкільнят. Від вас залежить
їхнє, а отже, і наше щастя, майбутнє України.

Виктор Ознев'юк,
науковий керівник проєкту,
ректор Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор,
академік НАПН України

ВСТУПНЕ СЛОВО

Дитинство є незабутнім, швидкоплинним, неповторним
та найважливішим етапом людського життя. Загальновідомо, що п'ятдесят
відсотків здібностей, необхідних для навчання, розвиваються у перші
чотири роки життя людини, а ще тридцять — у віці чотирьох-восьми років.
Дошкільний вік є фундаментом, на якому постає увесь життєвий шлях
людини. Маленька новонароджена людина у сенсі фізичного виживання
та емоційного розвитку, на відміну від багатьох інших живих істот, перебуває
в абсолютній залежності від піклування дорослих членів суспільства. Воно
насамперед відбувається в родині.

Окрім членів сім'ї, найбільш близькими до дитини також можуть стати
вихователі дошкільних навчальних закладів. На допомогу вихователям
колективом педагогів і науковців Київського університету імені Бориса Грінченка
із залученням провідних фахівців України в галузі освіти створена Освітня
програма для дітей від двох до семи років «Дитина». Назва Програми акцентує
увагу на особистості дитини, пріоритетності її інтересів, бажань і потреб
перед амбіціями дорослих. Період від двох до семи років обраний з огляду
на те, що, по-перше, зазвичай саме у два роки малюка віддають до дошкільного
закладу, який він відвідує до шести-семи років; по-друге, на цьому етапі життя
починається активне дослідження і пізнання дитиною оточуючого світу.

Освітня програма розвитку дітей від двох до семи років «Дитина» —
це перша програма, керуючись якою дорослі допоможуть дитині сформуватись
як особистість. Надалі її життя будуть супроводжувати інші програми —
шкільні, спеціальні, вищих навчальних закладів. Програма для розвитку дитини
дошкільного віку — особлива. Освітні завдання в ній — цікаві й водночас
вимагають від дитини докладання певних зусиль для задоволення пізнавального
інтересу. Ефективність їх вирішення залежить від взаємодії малюка з дорослими,
від емоційного фону, на якому розгортається процес пізнання.

Програма є освітньою, тобто базується на положенні про те, що освіта веде
за собою розвиток. Дошкільна освіта — перша ланка в системі освіти України.
На сьогодні доведено її пріоритетність як фундаменту цілісної неперервної
освіти. Від якості цього фундаменту, закладеного в перші роки життя,
залежить динаміка особистісного зростання дитини, її життєві установки
та світосприйняття, отже, і рівень сукупного інтелекту та духовності нації.

Дошкільна освіта як соціальне й культурне явище є невід'ємним
супутником еволюційного поступу людства. Науковцями вона розглядається
як спеціальна сфера соціального життя, своєрідний соціокультурний
феномен, сутнісна характеристика етносу, суспільства, людської цивілізації,
способів її самозбереження й розвитку, цілісна єдність навчання, виховання,
розвитку й саморозвитку особистості.

Як сфера соціокультурної практики у незалежній українській державі
освіта набула національного значення і спрямовується на формування

ПРОГРАМА «ДИТИНА»: ПОГЛЯД З ІСТОРІЇ У СЬОГОДЕННЯ

Ініціаторами створення творчої групи для підготовки першого
варіанту Програми виховання і навчання дітей від двох до семи
років у 1990 р. були доценти Київського міжрегіонального інституту
удосконалення вчителів (нині — Київський університет імені Бориса
Грінченка) — кандидат педагогічних наук, знаний фахівець з початкової
освіти в Україні Лідія Петрівна Кочина та кандидат психологічних
наук, один з провідних дитячих психологів України Олена Василівна
Проскура.

Саме О.В. Проскурою був зібраний та організований перший ко-
лектив авторів майбутньої Програми. До роботи над нею були запро-
шені фахівці з дошкільної освіти (Е.В. Белкіна, Е.С. Вільчовський,
Н.В. Кудикіна, Т.Е. Мусяченко), дитячі психологи (О.Л. Кононко,
Ю.О. Приходько, О.Ю. Осадько), методисти з дошкільної освіти
(О.М. Кириченко, О.В. Пшеварська (Коваленко), Т.П. Жук), фахівець-
філолог Н.Я. Дзюбишина-Мельник, педагог-практик М.М. Шишківська.

На особливу увагу заслуговує ініціатива О.В. Проскури щодо запро-
шення до авторського колективу Програми для дошкільних навчаль-
них закладів відомих і знаних в Україні та за її межами фахівців з питань
початкової освіти (Н.М. Бібік, М.С. Васьуленка, Л.П. Кочиної,
Н.С. Коваль, В.П. Тименка, О.Н. Хорощківської). В історії створення
програм для дошкільних навчальних закладів в Україні це було зробле-
но вперше з метою реалізації у змісті майбутньої Програми та мето-
дичних рекомендацій до неї принципу наступності та перспективності
між дошкільною та початковою ланками освіти, скорочення «місточки»
для дитини між дитячим садком та першим класом школи. Над кожним
розділом Програми та методичних рекомендацій до неї спільно працю-
вали фахівці з дошкільної і початкової освіти.

Щодо назви майбутньої Програми, то пропозиції були найрізнома-
нітніші, але згодом зупинились на назві «Дитина». Як зазначала пер-
ший науковий керівник авторського колективу О.В. Проскура, назва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма «Дитина» побудована за лініями Базового компонента дошкільної освіти — Державного стандарту дошкільної освіти України (нова редакція). Тому звичні для педагогів розділи частково змінили свої назви та зміст. У Програмі зміст освітньої роботи з дітьми структурований за принципом інваріантності та варіативності.

В інваріантній частині представлено розділ «*Особистість дитини*», в якому вміщено відомості про вікові особливості психічного розвитку дітей дошкільного віку, а також про зміст роботи із збереження і зміцнення здоров'я та забезпечення повноцінного фізичного розвитку дитини.

Розділ «*Мова рідна, слово рідне*» замінено розділом «*Мовлення дитини*». Його змістове наповнення побудовано з урахуванням особливостей природи мовленнєвої діяльності дітей, що обслуговує всі інші види дитячої діяльності та пов'язана із їхніми щоденними потребами і спілкуванні та взаємодії з оточуючими. Зміст розділу «*Мовлення дитини*» для дітей раннього віку подано за рубриками «*Розвиток розуміння мовлення*» та «*Розвиток активного мовлення*», що зумовлено особливостями мовленнєвого розвитку дітей третього року життя. Щодо мовленнєвого розвитку дітей четвертого, п'ятого, шостого та сьомого років життя, то зміст зазначеного розділу оновлено та подано більш компактно і цілісно.

Розподіл освітніх завдань розділу «*Мовлення дитини*» та рубрики «*Навчальні елементи грамоти*» є умовним. Кожен педагог, плануючи роботу з дітьми, має спиратися не лише на вікові, але й на індивідуальні особливості вихованців, що проявляються у темпі засвоєння дітьми знань та оволодінні мовленнєвими вміннями. Реалізація завдань мовленнєвого розвитку дітей має здійснюватися в процесі їх щоденного спілкування з вихователями, батьками та однолітками, інтегруючись у різні види діяльності.

10

на на збагачення їхнього досвіду різноманітними сенсорними враженнями, формування у дітей вмінь орієнтуватися у сенсорних еталонах (колір, величина, форма), їх видах, ознаках, властивостях. Збагачення сенсорного досвіду є базою інтелектуального розвитку дитини, підґрунтям для формування логіко-математичних уявлень, розвитку конструктивних навичок, розширення уявлень про властивості та ознаки предметів, з якими вона стикається безпосередньо у різних видах діяльності. Автори розділу наполягають на тому, що завдання сенсорно-пізнавального розвитку дитини повинні вирішуватися комплексно через виконання всіх розділів і підрозділів Програми «Дитина», а не лише на спеціально організованих заняттях.

У розділі «*Дитина у світі культури*» комплексно представлено зміст образотворчої, музичної, театралізованої та літературної діяльності дітей дошкільного віку. Такий підхід передбачає взаємопов'язаність тем. Наприклад, у підрозділі «*Образотворча майстерня*» передбачено посилання на підрозділ «*Музичний калейдоскоп*», у якому з метою підготовки дітей старшого дошкільного віку до занять з ознайомлення з художніми картинами різних жанрів подано перелік картин для дітей молодшого та середнього дошкільного віку, рекомендованих для візуалізації під час слухання музики. У підрозділі «*Театральна мозаїка*» містяться посилання на твори дитячої літератури, наведені у підрозділі «*Літературна скринька*», що рекомендовані для використання під час ігор-драматизацій тощо. Крім того, у підрозділі «*Театральна мозаїка*» зроблено акцент на розвитку творчості та виявленні індивідуальності дитини на протязі якості техніки виконання. Основною метою реалізації завдань розділу є отримання дітьми задоволення від процесу та результату діяльності.

Оскільки проблеми організації взаємодії педагогів з батьками та реалізації наступності між дошкільною та початковою освітою ніколи не втрачають актуальності, то зміст розділів «*Сім'я і дитячий садок*» та «*Місточок до школи*» суттєво не змінився, лише був переорієнтований на запити сучасних батьків.

У розділі «*Діти з особливими освітніми потребами*» презентовано новий напрям — «Співпраця з батьками дітей вікової норми», визначено етапи співпраці між вихователями ДНЗ і батьками, вказано мету і завдання ДНЗ та принципи організації роботи з дітьми з особливими потребами в групах з інклюзивною формою навчання.

Варіативна частина містить такі розділи: «*Подорожуємо у світ англійської мови*», «*Комп'ютерна грамота*», «*Шахи*» та «*Хореографія*». Зокрема, зміст розділу «*Подорожуємо у світ англійської мови*» повністю узгоджено з Базовим компонентом дошкільної освіти (2012 р.).

Пояснювальна записка

12

Розділ «*Дитина в соціумі*» розкриває зміст роботи з ознайомлення дітей із суспільним довкіллям та трудового виховання (формування навичок самообслуговування та долучення до господарсько-побутової праці). Таким чином, два розділи попереднього видання Програми «Дитина у довкіллі» та «Привчаємось працювати» об'єднано в один, що відповідає лінії БКДО і логіці входження дитини у соціум. Розділ структуровано за напрямками: «Предметний світ» та «Соціальний світ». Відповідно до принципу концентричності знання дітей від першої молодшої до старшої групи поступово розширюються й ускладнюються. У своєму пізнанні дитина рухається від розуміння назв і призначення оточуючих предметів та явищ до розуміння причинно-наслідкових зв'язків у предметному та соціальному світі. Результатом взаємодії дитини з предметним та соціальним світом має стати набуття життєвого досвіду, сформоване відповідальне ставлення до життя, що є основою активної громадянської позиції.

Зміст даного розділу тісно пов'язаний з наступним — «*Гра дитини*», оскільки саме у грі дитина відтворює свої враження від пізнання довкілля, осмислює та інтерпретує отриману інформацію. Розділ «*Гра дитини*» замінив «*Граючись, зростаємо*» із попереднього видання і зазнав значних як структурних, так і змістових змін. Насамперед у ньому зменшено кількість освітніх завдань, оскільки автори стоять на позиції, що гра дитини має бути якомога більш вільною від регламентації з боку дорослих та слугувати засобом самовираження й розвитку дитини. Також зміст розділу збагачено сучасною тематикою, вивільнено від інформації методичного характеру та театралізованих ігор, які представлені у розділі «Дитина у світі культури» (підрозділ «*Театральна мозаїка*»). Тематика всіх видів ігор відображає набуті дітьми знання з розділів: «Дитина у природному довкіллі», «Дитина в соціумі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини». Таким чином реалізовано об'єднуючу місію гри, яка виступає центром інтеграції різних видів діяльності дитини.

Розділ «*Дитина у природному довкіллі*» замінив розділ «*Віконечко у природу*». В ньому висвітлено зміст роботи з формування у дітей системи знань про об'єкти та явища природи планети Земля, зв'язки і залежності між ними та роль праці у природі, а також наведено завдання для надання дітям початкових уявлень про Космос. У сукупності пропонована інформація має стати основою формування пізнавально-емоційного ставлення та екологічно-доцільної поведінки дітей в природі.

У розділі «*Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі*» відображено зміст роботи з дітьми раннього та дошкільного віку, що спрямова-

Навчально-розвивальний матеріал систематизовано за тематичними блоками в логічній послідовності. Розробка тематичних блоків на другий рік вивчення англійської мови передбачає ускладнення. Розширено і конкретизовано зміст навчального матеріалу, зокрема чітко визначено фонетичну, лексичну, граматичну та англійськомовну компетенції дітей. У новій редакції Програми в розділі «*Подорожуємо у світ англійської мови*» виокремлено тему «*Скоро в школу. Алфавіт*», що забезпечує елементарну підготовку дитини дошкільного віку до вивчення іноземної мови (англійської) у початковій школі, додано теми «*Я — українець*», «*Птахи і рослини*», «*Свята, відпочинок, розваги*», «*Транспорт*», «*Подорож у Космос*».

У розділі «*Шахи*» розкрито зміст роботи з ознайомлення дітей з назвами шахових фігур, основними поняттями гри, історією шахів, правилами гри і взаємодії з партнером під час гри, поясненням шахової термінології. Враховані завдання, які ускладнюються поступово і реалізуються через залучення дітей до різних видів діяльності.

Розділи Програми «Дитина» структуровано за віковим принципом:

- перша молодша група «Крихітки» (третій рік життя);
- друга молодша група «Малюта» (четвертий рік життя);
- середня група «Чомусики» (п'ятий рік життя);
- старша група «Фантазери-мрійники» (шостий рік життя);
- «Дослідники» (сьомий рік життя).

Для полегшення реалізації змісту Програми у практиці дошкільної освіти авторами здійснено посезонний розподіл програмового матеріалу окремих розділів.

Зміст оновленої Програми дає змогу відійти від традиційної системи занять, оскільки уможливило інтеграцію різних видів діяльності, що зазначено у тематичні розділів. Варто наголосити, що заняття як традиційна форма роботи повинні бути органічно включені в процес життєдіяльності дітей дошкільного віку, але не мають розглядатися дорослими як єдино можлива дидактична одиниця дошкільної освіти. Більшість групових форм роботи за кожним розділом планується у межах від 0,5 до 2 разів на тиждень. Винятком є групові форми роботи з фізичного виховання. Вони проводяться щоденно (2 рази у залі, 3 рази на повітрі).

Період дошкільного дитинства є надзвичайно важливим для розвитку особистості. Авторський колектив переконаний, що керуючись цим твердженням та за допомогою оновленої Програми «Дитина», батьки і педагоги створять належні умови для зростання здорової, щасливої, самодостатньої, творчої особистості.

Пояснювальна записка

11

Пояснювальна записка

13

СКЛАД АВТОРСЬКОГО КОЛЕКТИВУ, ЯКИЙ ПРАЦЮВАВ НАД ПРОГРАМОЮ «ДИТИНА»

Науковий керівник проекту — В.О. Огнев'юк.

Автори розділів та підрозділів:

Вступне слово — В.О. Огнев'юк.

Програма «Дитина» погляд з історії у сьогодення — О.В. Коваленко.

Пояснювальна записка — Г.В. Беленька, О.А. Половина.

Сім'я і дитячий садок — М.А. Машовець.

Особистість дитини:

Вікові особливості психічного розвитку дітей — І.І. Карабаєва,

Ю.Ю. Савченко, Г.В. Смольникова.

Здоров'я та фізичний розвиток — О.Л. Богиніч, Л.В. Гаращенко.

Мовлення дитини — А.В. Кишинська, І.Є. Товчак.

Дитина в соціумі — М.А. Машовець, О.Д. Літченко.

Гра дитини — О.О. Стаєнна.

Дитина у природному довкіллі — Г.В. Беленька, Г.С. Тарасенко.

Дитина у сенсорно пізнавальному просторі — Н.М. Голота, О.В. Коваленко,

М.А. Машовець, Г.В. Смольникова.

Дитина у світі культури:

Образотворча майстерня — О.А. Половина.

Музичний калейдоскоп — О.А. Іваненко.

Театральна мозаїка — О.А. Половина, Н.Б. Сиротич.

Літературна скринька з мистецтвом — Н.І. Богданець-Білокаленко.

Діти з особливими освітніми потребами — В.М. Вертутіна, О.В. Мартинчук.

Місточок до школи — К.І. Волинець, Ю.О. Волинець, О.О. Ліннік.

Подорожуємо у світ англійської мови — О.В. Лобода, Н.І. Мельник.

Комп'ютерна грамота — А.В. Кишинська.

Шахи — Ю.О. Волинець.

Хореографія — О.А. Іваненко.

За редакцією Г.В. Беленької, М.А. Машовець.

Сподіваємось, що рекомендована Міністерством освіти і науки України Освітня програма «Дитина», як і всі попередні, стане у пригоді широкому загалу педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, сімейним педагогам (гувернерам), батькам дошкільників, студентам, аспірантам, викладачам та всім, хто опікується освітою дітей дошкільного віку.

Впевнені, що Освітня програма «Дитина» як методичний інструментарій реалізації Базового компонента дошкільної освіти сприятиме продуктивній роботі сучасних дошкільних навчальних закладів, допоможе вам у справі виховання дітей, спонукатиме до творчості.

З повагою
Автори

Сім'я і дитячий садок

Сучасна сім'я характеризується низкою особливостей у реалізації однієї з основних функцій — вихованні власних дітей, зокрема в період дошкільного дитинства. Якість сімейного виховання залежить від низки об'єктивних та суб'єктивних чинників, серед яких виділяють такі: тип сім'ї (повна, неповна, нуклеарна, багатопокілнна тощо), рівень загальної культури батьків, наявність сімейних традицій, розуміння необхідності наявності виховної моделі та засобів її реалізації, кількість дітей в сім'ї, відкритість батьків до збагачення власного педагогічного досвіду та розвитку виховних можливостей, здатність змінюватися й «зростати» разом з дитиною. Держава забезпечує педагогічну підтримку та здійснює комплексний супровід сім'ї, в якій виховується дитина дошкільного віку, через систему суспільного дошкільного виховання.

Дошкільний навчальний заклад — відкритий освітній простір, в якому педагогічний колектив взаємодіє із сім'ями вихованців задля забезпечення потреб, інтересів та повноцінного розвитку кожної дитини.

Виховна функція сім'ї частково делегується дошкільному навчальному закладу, але при цьому сім'я не самоусувається від питань виховання власної дитини, а виступає замовником власного педагогічного просвітництва та якісної дошкільної освіти своєї дитини задля її успішного розвитку.

Функції взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї реалізуються в таких складових: інформаційній; входженні сім'ї в освітній простір; активній педагогічній позиції сім'ї у взаємодії з фахівцями ДНЗ.

Інформаційна складова передбачає усвідомлення дорослими — батьками і фахівцями — дитини, її життя та здоров'я як найвищої цінності. Тому дорослі мають бути партнерами у забезпеченні належних умов для її повноцінного розвитку. Для благополуччя дитини батьки повинні познайомитися з педагогічним колективом, особливостями

ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ

Образотворча майстерня

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Підтримувати у дітей інтерес до образотворчої діяльності.
- Розвивати емоційну чутливість, уміння милуватися, захоплюватися красою барв, форм та їх поєднанням.
- Навчати дітей у різних видах образотворчої діяльності (малювання, ліплення) відображати явища та предмети довкілля.
- Формувати уявлення про властивості образотворчих засобів.
- Знайомити дітей з основними кольорами спектра (червоним, синім, жовтим) та можливостями утворення з них інших.
- Заохочувати до використання у грі як предметів-замінників виробів, виготовлених власними руками.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Малювання. Учити правильно користуватися образотворчими засобами: кольоровою крейдою, пензликами, м'якими олівцями. Пропонувати техніки малювання: долоньками, пальчиками; водою; штампам, крейдою, гуашевими фарбами, олівцями. Навчати дітей елементарних способів створення зображення на папері, використовуючи лінії, плями, крапки, мазки та їх поєднання. Розвивати формоутворювальні рухи руки, дрібну мускулатуру пальців рук.

Орієнтовна тематика завдань: «Подорож до країни фарб», «Сонечко», «Парасолька», «Повітряні кульки», «Фруктовий натюрморт», «Зимовий ліс», «Новорічна ялинка», «Хурделиця», «Букет для мам», «Сонячні зайчики», «Яблуні цвітуть», «Дош», «Макове поле».

Ліплення. Учити прийомом розкочування, розплючування, вдвлювання, прищипування, витягування, з'єднання частин. Залучати до створення колективних робіт.

Орієнтовна тематика завдань: «Кольорові намистинки», «Грибок», «Гудзики», «Цукерка», «Сніжки», «Гірянда на ялинку», «Колобок», «Яйце-райце», «Блюдечко», «Коржик», «Огірочки», «Бублики».

Музичний калейдоскоп

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Збагачувати досвід дітей музичними враженнями, сприяти засвоєнню елементарних понять про музику.
- Вчити слухати музику від початку до кінця, розуміти зміст музичних творів та визначати їх характер (веселий, бадьорий, сумний, спокійний).
- Викликати бажання слухати музичні твори та спів пісень, стимулювати прагнення слухати їх у виконанні педагога.
- Розвивати уміння підспівувати окремі склади, слова та закінчення фрази пісні, вчити співати самостійно нескладні пісні, що будуються на простій мелодії в діапазоні мі¹ — соль¹ (ля¹); формувати уміння чисто передавати звучання мелодії з пісненими фразами, що повторюються.
- Розвивати емоційність та образність сприйняття музики через рухи, формувати здатність сприймати та відтворювати рухи, які показує дорослий (плескати в долоні, тупати ногою, робити «пружинку», здійснювати повороти кистей рук); вчити передавати в рухах різні образи (весело стрибати як зайчики, плавно ходити як лисички, легко бігати як мишенята).
- Вчити дітей починати рухи з початком музики та закінчувати з її закінченням, розвивати уміння ритмічно рухатись під музику, крокувати, ходити та бігати (тихо на носках, високо та низько піднімати ноги), формувати навички змінювати рухи відповідно до характеру музики або змісту пісні, а також поєднувати рухи та спів (кружляння та підспівування на «ля-ля-ля»), одночасно виконувати рухи рук та ніг (плескання в долоні та тупання ногою).
- Формувати музично-естетичний смак.
- Розвивати музичні здібності.
- Створювати умови для інтегрування музичної діяльності з іншими видами художньої творчості (образотворчої, театралізованої тощо).
- Залучати дітей до активної участі у всіх видах музичної діяльності.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Орієнтовний музичний репертуар: інструментальні п'єси яскравого образного характеру та однокуплетні пісні:

- *слухання музики*: «Колискова», муз. М. Чембержі; «Колискова», муз. М. Любарського; «Колискова казочка», муз. М. Любарського; «Давони», муз. М. Любарського; «Годинник», муз. С. Шевченка; «Лисичка», муз. С. Степаненка; «Сердитий ведмідь», муз. В. Губи; «Слон», «Кури та півні» з циклу «Карнавал тварин», муз. К. Сен-Санса; «Ранок», муз. Г. Гриневича, сл. С. Прокоф'євої; «Кіт Васька», муз. Г. Лобачова, сл. Н. Френзель; «Плаче котик», муз. М. Парцхаладзе, сл. П. Синівського; «Лялька танцює», муз. І. Литкова; «Восени», муз. С. Майкапара; «Зима», муз. П. Чайковського; «Зимовий ранок», муз. П. Чайковського; «Весною», муз. С. Майкапара; «Пташки» (вступ), муз. Г. Фріда; «Гопак», «Коло», «Козачок», укр. нар. мелодії, обр. М. Різола;
- *наочний матеріал, що може бути використаний при слуханні музики*: «Золота осінь» І. Шишкіна; «Лютнева ладзур» І. Грабаря; «Емоційні акварелі» Д. Крузера; «Лисичка» С. Ягодича; «Кіт» Р. Урбинського; «Весняний ранок» О. Борисенка; «Зелений слон» М. Примаченко;
- *співи*:
  - *співаночки*: «Кипи, кипи, кашка», укр. нар. примовка; «Їли, їли кашку», укр. нар. пісня-скоромовка; «Гоп-гоп, гу-гу-ту», укр. нар. забавлянка; «Ту-ру-ру», укр. нар. забавлянка;
  - *пісні*: «Сонечко зійшло», муз. і сл. К. Мамаліги; «Ранок», муз. Г. Гриневича, сл. С. Прокоф'євої; «Осінь», муз. і сл. Ю. Михайленко; «Осінь грає на дуду», муз. В. Костенка, сл. І. Кульської; «Осінь», муз. М. Ведмедері, сл. Т. Опальчук; «Плащ для їжачка», муз. М. Ведмедері, сл. В. Верховеня; «Ведмедик», муз. О. Тилічеєвої, сл. Н. Френкеля; «Ой, хто Миколая любить?», укр. нар. колядка; «Ялінка», муз. Т. Попатенко, сл. Н. Найдюнової; «Шием чоботи коту», муз. Т. Шутенко, сл. В. Болдиревої; «Ми навчилися ходити», муз. Л. Дичко, сл. Е. Макшанцевої; «Мам вітають малюки», муз. Т. Попатенко, сл. Т. Опальчук; «Ди, іди, дощичку», укр. нар. пісня; «Дві веселі парасолі», муз. І. Острверхова, сл. М. Пономаренко; «Де поїзд по мосту», муз. М. Ведмедері, сл. А. Крамінчука; «Сонечко», муз. Т. Попатенко, сл. Н. Найдюнової;

46

— музично-ритмічна діяльність:

- *музичні вправи*: «Крокуємо зі мною», укр. нар. пісня «Дибби, дибби»; «Побігайте, діти», муз. Я. Степового; «Веселий марш», муз. І. Кишки; «Рухатись ї відпочивати», муз. Я. Степового; «Збираймося у коло», муз. М. Степаненка; «Пташки літають», муз. Г. Фріда; «Веселі рученята», муз. О. Тилічеєвої; «Вправа з хусточками», муз. Я. Степового; «Побігали — потупотіли», муз. Л. Бетховена; «Гоп, гоп», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового;
- *музичні ігри*: «Гопа, гопа, чуки, чуки», муз. Ж. Колодуб, сл. народні; «Раз, два, три, чотири», муз. Ж. Колодуб, сл. народні; «Купання ляльки», муз. А. Філіпенка, сл. Е. Макшанцевої; «Гойдалка», муз. А. Філіпенка, сл. Е. Макшанцевої; «Мишенята», муз. М. Жилінського; «Дожени зайчика», муз. О. Тилічеєвої, сл. Ю. Островського; «Де ж це наші ручки?», муз. Т. Ломової, сл. І. Плакیدی; «Діти і ведмедик», муз. Т. Шутенко, сл. І. Плакیدی; «Прогулянка і дощик», муз. М. Раухвергера і М. Міклашевської; «Збираємо гриби», муз. Т. Шутенко;
- *танці*: «Ой без дуди, без дуди», укр. нар. пісня-танок; «Гуляємо й танцюємо», муз. М. Раухвергера; «Гопачок», укр. нар. мелодія, обр. М. Раухвергера; «Танок з листочками», муз. К. Стеценка, сл. Ю. Островського; «Зимовий танок», муз. М. Старокадомського, сл. О. Висотської; «Новорічна полька», муз. А. Александрова; «Таночок», муз. С. Шевченка; «Танок з ляльками», укр. нар. мелодія, обр. Т. Шутенко; «Веселий танок», укр. нар. мелодія «Гречаники»; «Туп-туп веселенько», укр. нар. мелодія, обр. М. Різола.

Театральна мозаїка

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Ознайомити дітей з можливостями театралізації літературних творів шляхом розігрування їх змісту за ролями з використанням допоміжних засобів: костюмів (чи їх елементів), іграшок, декорацій, спеціального обладнання (ширма, завіса), допоміжних предметів.
- Формувати уміння сприймати театральні постановки у виконанні вихователя, батьків чи професійних акторів,

47

емоційно відгукуватися на них (підтримувати позитивних персонажів та засуджувати негативних, проявляючи свою реакцію на спектакль жестами, вигуками, мімікою; дякувати акторам аплодисментами).

- Формувати у дітей елементарні уміння передавати змістове та емоційне наповнення літературного твору за допомогою дій та мовлення (вчити наслідувати голоси та рухи тварин, птахів тощо).
- Стимулювати зацікавлення та бажання дитини брати участь у драматизаціях.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Ознайомлювати дітей з різними видами театрів та заохочувати з допомогою дорослих чи самостійно інсценізувати тексти коротких літературних творів засобами *настільного театру* (театр іграшок із тканини, пластмаси тощо; театр іграшок із природного та покладкового матеріалу; театр на олівцях; театр ложок, коробок, кухлів, масок), *театру картинок* (театр картинок на картонній основі, фотокартинки та двосторонні картинок), *стендового театру* (стенд-книжка, книжка-забава, театр на липучках, на магнітах, на прищипках, на фартуху).

Формувати у дітей уміння узгоджувати слова з рухами під час промовляння мовленнєво-рухливих вправ (потішки, забавлянки, вправи для пальчиків, українські народні рухливі ігри тощо).

Залучати дітей до пізнання мистецтва ляльководіння, заохочувати до самостійного керівництва елементарними рухами ляльок настільного театру (лялька танцює, іде, стрибає, крутиться навколо чогось тощо).

Орієнтовна тематика театральних інсценівок вихователем (із частковим залученням дітей):

- *настільний театр іграшок*: «Котик срінький» (фольклор), театр коробок; «Курочка Ряба», «Колобок», «Рукавичка» (укр. нар. казка); «Бідний зайчик» (К. Перелісна), театр іграшок; «Коник гривкою трясє» (А. Камінчук), театр ложок; «Подушка» (К. Перелісна), «Із колючками клубок» (Г. Чубач), театр іграшок із природного матеріалу; «Кицю-кицю» (Олександр Олесь), театр кухлів; «Корівка» (М. Познанська), «Злий пес» (А. Черниш), театр масок; «В автобусі» (К. Перелісна), «Наше ластів'ятко» (Ю. Вудяк), «Колискова» (І. Блажкевич), «Котик» (А. Парук), «Курчатко» (К. Чуковський), «Пес Савка» (Б. Чепурко), «Півник» (І. Нехода), «Кізка» (А. Малишко), види іграшок на вибір вихователя;

48

- *театр картинок*: «Здрастуй, хлопчику маленький» (М. Познанська), «Дятел» (Т. Коломієць), театр фотокартинки; «Зайчика злякались» (П. Воронько), «Невеличка» (В. Бичко), «Пислухайтесь, хто як кричить» (Л. Колос), театр картинок на картонній основі; «Дощик» (Т. Коломієць), стенд-книжка; «Я зігрітись сонечку» (А. Царук), на вибір вихователя;
- *стендовий театр*: «Сорока-ворона» (фольклор), книжка-забава; «По гриби» (Н. Забіла), театр на липучках; «Зайчик» (М. Підгірянка), «Сніжинки» (А. Царук), театр на прищипках; «Здрастуй, сонечко!» (М. Познанська), «Будиночок, в якому ніхто не спить» (Я. Павлюк), театр на фартуху; «Сонячні клубочки» (П. Король), театр на магнітах; «Два метелики летіли» (Г. Чубач), стенд-книжка.

Літературна скринька

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Учити уважно слухати і розуміти зміст забавлянок, віршиків, народних пісеньок («Сорока-ворона», «Пальчику, пальчику, де ти бував!», «Рано-вранці на дуду», «Дибки, дибки!», «Тосі, тосі, коні в горосі», «Гоп, гоп, горобейки», «Ой без дуди, без дуди», «Ладки, ладоньки, ладусі», «Печу, печу хлібчик», «Кую, кую чобіток», «Качка» тощо).
- Учити дітей розуміти зміст коротеньких народних казок («Дід та баба», «Ріпка», «Колобок»), використовуючи унаочнення (ілюстрації, фланелеграф, настільний, картонякий чи ляльковий театри).
- Викликати емоційний відгук щодо героїв художніх творів, бажання висловитися.
- Спонукаати дітей до повторення слів, фраз, речень, звуконаслідувальних виразів, виконання дій відповідно до тексту.
- Вчити дітей з допомогою вихователя, а згодом і самостійно відтворювати кілька народних пісеньок, віршиків, забавлянок.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Читати дітям віршики-пісеньки, невеличкі вірші українських авторів з доступними для розуміння дітей сюжетами (Г. Бойко,

49

П. Воронько, Н. Забіла, Т. Коломієць, Г. Демченко, М. Познанська, Катерина Перелісна, Олександр Олесь та ін.). Ознайомлювати дітей з різноманітними художніми текстами, доступними для їхнього віку (завбавлянки, казки, оповідання, невеличкі як народні, так і авторські віршики, інші жанри дитячого фольклору)¹.

Учити уважно слухати і розуміти зміст, стежити за розвитком дії в українських народних пісеньках («Два півники», «Ходить гарбуз по городу», «Печу, печу хлібчик», «Дощ іде, дощ іде», «Танцювала риба з раком» та ін.), коротеньких авторських віршиках («Я біжу, біжу по гаю», «Жабенятко», «Курочки» Н. Забіли, «Півник», «Ведмедик» І. Неходи, «Водичка» Г. Демченко, «У нашого хлоп'ятонька», «Киця» Олександра Олесь, «Сонячні зайчики» С. Жупанина, «Козуля» Г. Бойка та ін.), великих казок (укр. нар. казки «Колобок», «Рукавичка», «Дід та баба»; «Козенята і вовк» К. Ушинського та ін.), оповіданнях («Гуси» К. Ушинського та ін.) з наочним супроводом та без нього (на слух). Учити дітей стежити за появою персонажів (укр. нар. казки «Колобок», «Рукавичка»).

Збагачувати словник лексику з художніх творів. Використовувати твори про зиму («Сніг іде» М. Познанської, «Сніг» Н. Мудрик-Мриць, «Наша ялинка» Н. Забіли, «Сніг», «Ковзани» К. Перелісної). Учити відчувати радість від приходу весни і пробудження природи (народні веснянки), промовляти їх за вихователем, супроводжуючи відповідними рухами.

Поступово вчити відтворювати зміст добре знайомих казок за допомогою запитань вихователя та унаочнення, розуміти дії героїв художніх творів, емоційно відгукуватися на їхню поведінку. Учити читати напам'ять короткі віршики, утішки, пісеньки.

Залучати дітей до відтворення (розповідання разом із дорослим, спираючись на наочність та запитання дорослого) 5–6 казок, яке бажано супроводжувати показом різних видів театру (настільного, іграшкового, лялькового тощо), предметів чи картинок. Виховувати інтерес, дбайливе ставлення до книжки, вчити обережно гортати сторінки.

¹ Твори художньої літератури за групами і тематикою вміщено у хрестоматії «У барвистому віночку» (У барвистому віночку / упоряд. Н.І. Богданець-Білокаленко. — Вид. 2-ге. — К.: Прамота, 2015.

ДРУГА МОЛОДША ГРУПА «МАЛЯТА» (ЧЕТВЕРТИЙ РІК ЖИТТЯ)

ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ

Вікові особливості психічного розвитку дітей

Провідна потреба — в активному пізнанні оточуючого світу, спілкуванні, визнанні, самостійності.

Провідна діяльність — іграва. Відбувається перехід від маніпулятивної гри до рольової.

Провідна функція — сприймання.

Особливості віку

Відбувається криза трьох років. Формування «системи Я». Дитина домагається нового статусу, внаслідок чого проявляє впертість і негативізм. Розвиток відбувається через спілкування. З дорослим спілкування стає позаситуативно-пізнавальним. Розвиток уяви відбувається за рахунок розвитку функції заміщення одного предмета іншим.

Дитина утримує увагу 7–8 хв.

Може виконувати такі розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення.

При виконанні нової діяльності потребує поетапного пояснення і показом способу дії (роби, як я).

Новоутворення: почуття гідності і сорому; особисте ставлення до оточення.

З виникненням «системи Я» у психіці дитини виникають й інші новоутворення. Найзначнішим з них є самооцінка і пов'язане з нею прагнення відповідати вимогам дорослих, бути хорошим. Наявні одночасно кінучі, але протилежно спрямовані тенденції: зробити згідно з влас-

Конструювання з паперу. Формувати вміння здійснювати елементарні операції: жмакання, скручування, складання, згинання. Вчити викладати зображення з клаптиків паперу; робити кульки і джгуттики способом жмакання і скручування; виготовляти нескладні вироби (будиночки, транспорт) способом складання аркуша паперу навпіл, оформлюючи додатковими деталями.

Орієнтовна тематика завдань: «М'ячики для ляльки», «Гістечка для ляльки», «Вуж», «Сніжки», «Снігова баба», «Будиночок», «Автобус», «Яблуко», «Вишні».

ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ

Образотворча майстерня

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати формувати у дітей зацікавленість образотворчою діяльністю.
- Викликати емоційний відгук на зміст занять з образотворчого мистецтва.
- Стимулювати ініціативність дітей під час занять образотворчим мистецтвом.
- Формувати вміння використовувати різні техніки малювання.
- Розширювати діапазон прийомів ліплення, навчати основам аплікації.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Малювання. Вчити дітей передавати у малюнку форму і колір предмета; малювати прями, похилі й округлі лінії; зафарбовувати зображення широкими мазками.

Використовувати нетрадиційні техніки малювання (штампування, малювання пальчиками, долоньками, по вологому, крихітними повітряними кульками). Вчити використовувати білу фарбу для утворення відтінків кольору, пензлик — для домальовування окремих елементів зображення (наприклад: гарбуз дитина малює «печаткою»

картоплинкою, а хвостик домальовує пензлем), палітру, кольорову крейду, воскові олівці. Вчити дітей розташовувати додаткові зображення на аркуші, узгоджуючи їх з основними елементами малюнка, виконаними вихователем на індивідуальних аркушах або на папері для колективної роботи. Продовжувати вчити виконувати індивідуальні та колективні роботи.

Орієнтовна тематика завдань: «Сонечко і дощик», «Веселка», «Ходить гарбуз по городу», «Під пеньочком є трибочки», «Листопад», «Зайчик», «Новорічна ялинка», «Палац снігової королеви», «Підсніжники», «Братки», «Гроза», «Салют», «Персики», «Вишеньки-черешеньки».

Аплікація. Формувати у дітей вміння користуватися папером, клеєм. Формувати уявлення про властивості предметів, які використовуються на заняттях з аплікації. Вчити виготовляти кульки з м'якого паперу (серветок) та наклеювати їх на шаблон.

Вчити дітей орієнтуватися на папері, розрізати кольори та розпізнавати геометричні фігури (круг, квадрат, трикутник), використовувати їх для створення нескладних предметних та сюжетних композицій. Вчити викладати готові форми на папері, намащувати заготовки клеєм.

Формувати естетичне сприйняття дійсності, бажання створювати красу своїми руками, прикрашати побут створеними речами, дарувати їх. Розвивати творчі здібності.

Орієнтовна тематика завдань: «Осінній букет», «Чашка», «Смішарики», «Візерунки на вікні», «Снігова баба», «Прикраси на ялинку», «Пілочка мімози», «Котики вербові», «Бузок», «Свинка Пеп», «Метелики», «Курчатко».

Ліплення. Поглиблювати знання дітей про властивості пластичних матеріалів (солоне тісто, глина). Вчити користуватися підставками, стеками. Продовжувати вправляти дітей у знайомих прийомах ліплення та навчати новим, як-от: скочування, сплющування, примазування, заципування. Навчати вмінню передавати об'ємну форму в процесі ліплення. Вчити з'єднувати різні частини виробу. Формувати вміння створювати елементарне площинне зображення на папері, використовуючи прийоми скочування, розкочування, розплющення, розташування, розмазування.

Орієнтовна тематика завдань: «Кульки», «Ягідки», «Яблучка», «Колобки», «Пірамідка», «Гусінь», «Равлик», «Квіти», «Частування для ляльки», «Горішки для білочки», «Іграшковий посуд», «Снігова баба», «Варенички», «Бурулька», «Олівці», «Лялька-неваліяка», «Парканчик», «Пашка», «Іжачок», «Качечка з каченятами», «Веселий поїзд».

Друга молодша група «Малюки» (четвертий рік життя)

Музичний калейдоскоп

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Виховувати емоційну сприйнятливості до творів музичного мистецтва.
- Знайомити з основними музичними жанрами (пісня, танець, марш), сприяти розвитку музичної пам'яті.
- Формувати вміння розрізняти характер музики (веселий, сумний), впізнавати знайомі пісні та г'еси, сприяти розвитку емоційного відгуку на музичні твори.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Слухання музики. Вчити дітей слухати музичний твір до кінця, розрізняти характер музики та визначати кількість частин у музичному творі (одно- або двочастинна форма); розвивати вміння вслуховуватися у музику, визначати зміни у силі звучання мелодії (голосно — тихо) та розрізняти звуки за висотою в межах октави; розвивати більш диференційоване сприйняття музики (контрастне звучання регістрів, темпів, динамічних відтінків музики та тембру дитячих музичних інструментів). Прищеплювати слухачську культуру та розширювати музичний досвід дітей. Стимулювати виникнення та формування в уяві дітей зорових образів від музики через показ наочності (репродукції картин, ілюстрацій, картинок).

Співи. Вчити дітей правильно передавати характер пісні (весело, спокійно, лагідно), формувати уявлення про цілісність мелодії пісні, сприяти розвитку співацьких навичок (чистоті інтонації, правильному звукоутворенню, диханню, дикції), вчити дітей співати природним голосом без напруження та правильно відтворювати мелодію в діапазоні ре¹ (мі¹) — ля¹ (сі¹); вчити дітей співати в ансамблі, дотримуючись одного темпу й ритму, та промовляти слова артикуляційно чітко.

Музично-ритмічні рухи. Заохочувати дітей до цілісного сприйняття музичного твору, сприяти розвитку навичок емоційно-виразного втілення музично-ігрових образів (зайчики стрибають, пташки літають, ведмедики ідуть тощо). Вчити дітей рухатись відповідно до двочастинної форми музики та сили її звучання (голосно, тихо), починати та закінчувати рухи разом з музикою, вчити узгоджувати рухи відповідно до характеру звучання музики, розвивати вміння ритмічно рухатись під музику, відповідно до її темпу та динаміки, формувати навич-

ки кружляння в парах та прямого галопу, сприяти розвитку навички якісного виконання танцювальних рухів.

Гра на дитячих музичних інструментах. Формувати у дітей загальні поняття про музичні інструменти та їх назви, знайомити дітей із звучанням дитячих музичних інструментів: шумових (брязкальця, дзвіночки, маракаси) та ударних (бубон, ложки, ксилофон, металофон, трикутник, барабан). Вчити дітей правильно тримати дитячі музичні інструменти в руках та сприяти набуттю елементарних навичок гри на них.

Орієнтовний музичний репертуар:

— **слухання музики:** «На прогулянку», муз. Л. Ревуцького; «Сумний дощик», муз. Д. Кабелєвського; «Листопад», муз. Т. Попатенко; «Весени», «Весною», муз. С. Майкапара; «Вальс снігових пластівців» (з балету «Лускунчик»), муз. П. Чайковського; «Дід Мороз», муз. Р. Шумана; «Проліски», муз. В. Калінікова; «Дощик», муз. В. Косенка; «Дощик накрапає», муз. А. Александрова; «Марш», муз. Ю. Шуровського; «Гопак», муз. М. Лисенка; «Полька», муз. А. Жилінського;

• **наочний матеріал для слухання музики:** «Прогулянка осіннім парком», А. Горимисл; «Дощик накрапає», В. Рекуненко; «Осінь», І. Левітан; «Проліски», Г. Слободянюк; «Весною в лісі», І. Левітан; «Весна», О. Шовкуненко;

— співи:

• **співаночки:** «Кую, кую чобіток», укр. нар. примовка; «Сорока-ворона», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Печу, печу хлібчик», муз. В. Верховинського, сл. народні; «Ладки, ладки», укр. нар. забавлянка;

• **пісні:** «Раз, два, три!», муз. М. Ведмедері, сл. С. та Ю. Ходоси; «Дощик», муз. В. Костенка, сл. Є. Макшанцевої; «Осінь», муз. Н. Верескоїної, сл. А. Єрикеева; «Осінь», муз. І. Островського, сл. П. Воронька; «Хмарка йшла на іменини», муз. І. Островського, сл. Г. Чуба; «Осінь у вінку калини», муз. І. Островського, сл. М. Пономаренко; «Останній листочок», муз. М. Ведмедері, сл. А. Камінчука; «Ой, зима», муз. М. Ведмедері, сл. М. Підгірянки; «Сніжок», муз. О. Зозулі, сл. К. Перелісної; «Перший сніг», муз. Л. Дичко, сл. В. Поліщука; «Ялинка», муз. Т. Шутенко, сл. М. Лисича; «Здрастуй, свято Новий рік!», муз. і сл. Д. Мулика; «Гей, весна іде!», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Подарунок мамі», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Мам вітаємо усіх», муз. і сл. І. та Ю. Білоконь; «Маму вітають малю-

ки», муз. Т. Попатенко, сл. Л. Миронової; «От яка бабуся», муз. О. Тіліцевої, сл. Ю. Островського; «Про ляльку», муз. А. Філіпенка, сл. О. Пархоменка; «На лузі», муз. і сл. Є. Макшанцевої; «Зацвіли ромашки», муз. М. Ведмедері, сл. М. Литвиця;

— музично-ритмічна діяльність:

• **вправи:** «Марш», муз. Е. Парлова; «Весела хода», муз. Г. Свиридова; «Веселий марш»; «Коники скачуть», муз. Т. Попатенко; «М'ячі», муз. Т. Ломової; «Легко бігаємо», муз. М. Любарського; «Пройдемо у ворітця», муз. Е. Парлова, Т. Ломової; «Кішечка», муз. Т. Ломової; «На конячці», муз. О. Гречанінова; «Хто хоче побігати?», лит. нар. мелодія, обр. Л. Вишкар'ова; «Вправи з брязкальцями», муз. А. Козакевич;

• **музичні ігри:** «Горобці та автомобіль», муз. Г. Фріда, М. Раухвергера; «Зайці і ведмідь», муз. Т. Попатенко; «Діти і ведмідь» — муз. і сл. В. Верховинця; «Будуємо дім», муз. Т. Шутенко, сл. В. Кукловської; «Гра з різнокольоровими хусточками», укр. нар. мелодія «Ой за гаєм, гаєм», обр. Я. Степового; «Жмурка», муз. Ф. Флотова; «Гра з лялькою», муз. Ю. Шишакова; «Дідусь-садівник і козенята», муз. О. Гедіке; «Льотчики», муз. В. Нечаєва, Т. Ломової; «Злови в коло», муз. Б. Гундера, сл. В. Антонової; «Кішка і кошенята», муз. М. Раухвергера;

• **танці:** «Подружилися», муз. Т. Вількорейської; «Веселий танок», муз. Т. Шутенко; «Танок зайчика», муз. В. Барвинського («Зайчик»); «Туп-туп веселенько», укр. нар. мелодія, обр. М. Різоль; «Танок з листочками», муз. К. Стеценка; «Потанцюймо веселіше», укр. нар. мелодія, обр. І. Прача; «Танок із дзвіночками», укр. нар. мелодія; «Бігти до ялиночки», муз. В. Сметани («Полька»); «Танок з ляльками», укр. нар. мелодія, обр. М. Лисенка; «Будемо танцювати», муз. і сл. Н. Грановської, гарм. І. Кишка; «Танець з квітами», муз. М. Лисенка;

— **гра на дитячих музичних інструментах:** «Дрібушечки», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Веселий дзвіночок», муз. В. Кікти, сл. В. Татарінова; «Гра з дзвіночком», муз. А. Філіпенка, сл. Є. Макшанцевої; «Бубон», муз. М. Красева, сл. Н. Френкель; «Гра з брязкальцями», муз. А. Лазаренка, сл. В. Кукловської; «Барабанчик», муз. Г. Гриневича, сл. О. Благіної.

Театральна мозаїка

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Ознайомлювати дітей з різними видами театру.
- Вчити емоційно відгукуватися на зміст вистав та постановок.
- Розвивати творчі здібності в елементарній театралізованій діяльності.
- Поетапно формувати правила етичного сприйняття театралізованих дійств.
- Виховувати позитивне ставлення до виконання ролей.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Створювати атмосферу творчості, що сприяє соціально-емоційному розвитку дітей, формувати уявлення про красу вчинків, вгамини, поведінки шляхом показу вихователем та залучення дітей до участі у показі та обговоренні театральних інсценівок.

Здійснювати покази театральних вистав силами вихователів та батьків, запрошених театральних колективів з наступним ознайомленням дітей із закулісним простором.

Залучати до створення нескладних елементів декорації та іншого театального реквізиту з допомогою вихователя, батьків і самостійно.

Залучати до показу інсценівок знайомих літературних творів (казок, віршів, оповідань).

Орієнтовна тематика завдань:

— **показ театральних інсценівок вихователем** (із частковим залученням дітей);

— **настільний театр іграшок:** «Вчинок» (Р. Скиба), театр масок; «Пшла кидя по водицю», театр іграшок із викидного матеріалу; «Сонечко» (А. Царук), «Лісова ялинка» (В. Паронова), «Он як!» (П. Король), театр іграшок із природного матеріалу; «Прилетіли гуси» (М. Вінграновський), «Метелик» (М. Шербак), театр на олівцях; «Зайчик» (Г. Чубач), театр м'яких іграшок, «У слона болить нога» (Г. Бойко), «Зайчик в тернині» (М. Підгірянка), театр кукол;

— **театр картинок:** «Про кролика Петрика» (Р. Скиба), книжка-забава; «Зайченятко в ямку впало» (А. М'ястківський), «Сніг» (К. Перелісна), «Вовк та семеро козенят» (українська народна казка),

Друга молодша група «Малюк» (четвертий рік життя)

Друга молодша група «Малюк» (четвертий рік життя)

театр картинок на картонній основі; «Яринка-ялинка» (В. Крищенко), театр фотокартинок: «Нічний гість» (Д. Павличко), «Дарунок ведмежати» (М. Качмар), «Свято в лісі» (О. Білаш), «Песик» (Д. Метелик), студійна книжка;

— *стеновий театр*: «Іжачок-хитрячок» (П. Воронько), «Гарна хатка у курчатка» (Т. Коломієць), театр на липучках; «Жовтень» (Г. Черінь), театр на фарбуху; «У лузі» (І. Андрусак), театр на прищіпках; «Сонько» (В. Литвиненко), тільовий театр (показ вихователем); «Веснянка» (Т. Коломієць), «Мишка» (І. Малкович), театр трансформації; «Безконечник» (М. Фляк), магнітний театр.

Літературна скринька

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Підтримувати інтерес дітей до художньої літератури, розвивати бажання слухати літературні твори різних жанрів (усна народна творчість, оповідання, віршовані твори).
- Використовувати художню літературу в різних формах роботи протягом дня: на заняттях з різних розділів програми, у повсякденні (під час різноманітних режимних процесів: читання художніх творів у години ранкового прийому; на прогулянці, під час спостережень; у вечірній годині: супровід віршами таких побутових процесів, як миття рук, одягання, підготовка до сну).

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Ознайомити дітей з будовою книжки (обкладинка, сторінки, текст, малюнки). Учити обережно гортати книжку, розглядати малюнки і відповідати на запитання за їх змістом.

Ознайомити з творами фольклору, нескладними авторськими творами («Осінь» Д. Павличка, «Жабка» Л. Повх, «В автобусі» К. Перелісної, «Метелик» Олени Пчілки, «Ясочин садок» Н. Забіли). Привчати слухати, розуміти зміст нескладних художніх творів (народних казок, великих оповідань, віршів), впізнавати твір за його фрагментом, ілюстрацією, знаходити на малюнках героїв, пригадувати назву знайомого твору, розрізняти прозову (укр. нар. казка «Рукавичка» та ін.) і віршовану мову («Сніжок» К. Перелісної, «Мамо, стало холодно» Є. Гуцала

«Падав сніг на поріг» П. Воронька, «Гулянка з зайчиком» Ю. Будяка, «Мудра кицька» Олени Пчілки). Ознайомити дітей із творами класиків української літератури (Т. Шевченка, Леси Українки) та письменників ХХ ст. (Г. Бойка, Н. Забіли, П. Воронька).

Вчити відповідати на запитання за змістом тексту, на елементарно-рівні оцінювати поведінку персонажів (*правильно — неправильно, добрий — злий, красивий — некрасивий вчинок*), сприяти формуванню правильного ставлення до подій у творі та його героїв з точки зору морально-етичних норм (*неправильно вчинив, тому що...*).

Вчити самостійно, виразно та осмислено промовляти знайомі короткі утішки, вірші, пісеньки, використовувати їх у іграх з однолітками. Залучати до інсценування забавлянок (утішок), відтворення нескладних добре знайомих примовлянок, казок в іграх-драматизаціях (укр. нар. казки «Колобок», «Рукавичка», «Ріпка», «Коза-Дерева», «Півник і двосмишнята» та ін.).

Розвивати поетичний слух, бажання вивчати й виразно читати вірші напам'ять, емоційно передавати своє ставлення до змісту творів: радість, сум, здивування.

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Основи організації інклюзивної освіти

Сучасний дошкільний навчальний заклад відкритий для всіх дітей. Включення дітей з особливими потребами в освітній процес дошкільного навчального закладу змінює передусім установки педагогів на розуміння особливостей розвитку дітей та врахування їхніх особливих потреб та потенційних можливостей розвитку в навчально-виховній роботі. Особливості дітей із порушеннями психофізичного розвитку неможливо нівелювати, тому потрібно змінювати організацію освітнього процесу в групі задля вирішення завдань навчання, виховання і розвитку всіх дітей в групі.

З метою забезпечення цілісного входження дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір, що відповідатиме її потребам і можливостям, в сучасному дошкільному навчальному закладі передбачена така форма організації освіти, як інклюзивна. Інклюзивна освіта передбачає створення умов для отримання, засвоєння і використання

— конструювання з використанням елементів оригамі: «Рибка», «Сумка», «Скляночка», «Птахи», «Букет квітів».

Конструювання з природного матеріалу. Залучати дітей до сприймання багатства природних форм, кольорів та відтінків, розвивати їх бачення. Формувати вміння аналізувати природний матеріал як основу майбутнього виробу. Розвивати у дітей вміння бачити у природному матеріалі певні образи, спираючись на їх природну форму і фактуру, підкреслювати схожість додатковою обробкою, «опредмечувати», тобто асоціювати з певним предметом, образом. Спонукаючи дітей до експериментування з різноманітним природним матеріалом. Вчити виготовляти іграшки із шишок, жолудів, каштанів, підкреслюючи схожість природних форм з предметами та об'єктами навколишньої дійсності за допомогою додаткових деталей.

Орієнтовна тематика завдань:

— викладання намиста, квітки з жолудів, каштанів або чергуючи жолуді та каштани;

— викладання з жолудів, каштанів, шишок, гілочок образів метелика, жука сонечка, сонця;

— конструювання з жолудів, каштанів фігурок на теми: «Пташка», «Рибка», «Іжачок», «Колобок», «Гусинь», «Літачок»;

— конструювання з шишок на теми: «Пташка», «Рибка», «Іжачок»;

— викладання намиста, квітки, метелика, простих візерунків з черпашок.

Конструювання з викидних матеріалів. Заохочувати дітей досліджувати різні види викидних матеріалів, формувати вміння аналізувати такий матеріал як основу майбутнього виробу. Звертати увагу дітей на різні можливості нового використання предметів, що були у вжитку, та залишків різних матеріалів. Ознайомлювати дітей з характерними особливостями цих матеріалів через їхнє дослідження: визначення форми, м'якості чи твердості, еластичності, кольорів. Вчити виготовляти вироби з готових форм без їхньої зміни з добором додаткових деталей, створювати предмети відповідно до задуму та призначення виробу. Заохочувати дітей до створення різних варіантів одного виробу. Знайомити дітей з технікою безпеки.

Орієнтовна тематика завдань: «Шапочка для ляльки», «Телевізор», «Щупення», «Кощеня», «Ведмедик», «Зайчик», «Ялинові прикраси», «Метелик», «Жук», «Пташка», «Медуза», «Фея», «Лялька».

ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ

Образотворча майстерня

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Розвивати емоційну та зорову чутливість, здатність захоплюватись та дивуватись, радіти розмаїттю барв та образів навколишньої дійсності.
- Формувати у дітей позитивне ставлення до образотворчої діяльності, почуття впевненості у своїх можливостях.
- Створювати позитивну емоційну атмосферу на заняттях.
- Продовжувати формувати навички використання різних способів зображення (малювання, ліплення, аплікація).
- Навчати дітей різним прийомам ліплення, аплікації.
- Формувати навички роботи з ножицями, навчати правилам безпеки діяльності.
- Вчити засобами мовлення передавати власні враження від занять образотворчою діяльністю, дитячих робіт на основі прикладу дорослого.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Малювання. Продовжувати вчити дітей користуватися олівцями, пензлем і фарбами, домальовувати деталі, зафарбовувати предмет не виходячи за його контур. Вчити змішувати фарби для утворення іншого кольору, використовуючи ігрові прийоми та нескладне експериментування. Навчати розташовувати зображення на аркуші таким чином, щоб воно мало естетичний вигляд; створювати малюнки, використовуючи різні засоби виразності (колір, форму, композицію). Продовжувати використовувати нетрадиційні техніки малювання, формувати у дітей естетичний смак.

Орієнтовна тематика завдань: «Веселка», «Акваріум», «Ваза», «Котик Мурчик», «Жуки сонечка», «Осіннє дерево», «Ялиновий хоровод», «Зимові візерунки», «Посилка з фруктами», «Захід зимового сонця», «Ой летіли ластівочки», «Стільниковий телефон», «Павич», «Пюльпани для мам», «Зоряне небо», «Іжачок», «Загадки із грядки», «Метелики».

Аплікація. Вчити дітей користуватися ножицями, вирізати по прямій, косій та округлій формах. Вчити дітей охайно користуватися клеєм, пензликами для наклеювання, підставками для пензликів, серветками для промокання. Використовувати для аплікації готові форми з різних матеріалів (засушені рослини, пір'я, клаптики тканин, хутра, пластику тощо). Частково навчати елементам техніки колажу (бажано не використовувати на заняттях продукти харчування, а саме: крупи, макарони виробу тощо).

Орієнтовна тематика завдань: «Кольорова травичка», «Білетики», «Монетки», «Прикраси на ялинку», «Килимок», «Зимові візерунки», «Санчата», «Вийди, вийди сонечко», «Букет для матері», «Сади цвітуть», «Вишеньки-черешеньки», «Картата сорочка», «Капітошка і хмаринка», «Улюблені пухнастики».

Ліплення. Продовжувати удосконалювати навички дітей з ліплення. Вчити новим прийомом: загострення та заокруглення країв, вдавлення матеріалу для ліплення у предмети різної форми для отримання відбитку, згинання країв сплюсненої форми, згладжування поверхні виробу. Навчати дітей прийомом декорування (виготовлення дрібних деталей та прикрашання ними художнього образу). Сприяти удосконаленню у дітей навичок роботи зі стекою (нанесення рельєфів). Формувати відчуття форми, скульптурної композиції.

Орієнтовна тематика завдань: «Дарунки осені», «Грибна галявина», «Лячки», «В гостях у казки» (виготовлення персонажів казок для настільного театру «Рукавичка», «Троє поросят», «Маша і Ведмідь», «Пан Коцький», «Сірко», «Солом'яний бичок» та ін.), «Рамка для фото», «Сервіз для ляльки», «Ваза для квітів».

Музичний kaleйдоскоп

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати розвиток інтересу до музики, бажання її слухати.
- Викликати емоційний відгук при сприйнятті творів музичного мистецтва.
- Формувати уявлення про авторів музики (композиторів), знайомити з життям та творчістю композиторів, використовуючи показ їх портретів.

132

скалолювати навички основних рухів (біг легкий, стрибки високі, хода святкова).

Гра на дитячих музичних інструментах. Вчити грати на знайомих музичних інструментах (металлофон, ложки, барабан, брязкальця) по одному або невеликими групами, відтворюючи ритмічний малюнок співаночок; формувати уміння грати на металлофоні прості мелодії, побудовані на одному, двох або декількох звуках; вчити дітей під час гри на музичних інструментах свідомо реагувати на зміни у характері музичного супроводу педагога (змінювати силу звуку: тихіше — голосніше; темп звучання: швидко — повільно).

Орієнтовний музичний репертуар:

— **слухання музики:** «Марш», муз. Р. Шумана; «Марш», муз. О. Гречанинова; «Ранок», муз. Е. Гріга; «Сонячний зайчик», муз. В. Волкова; «Місяць», муз. С. Баневича; «Уночі», муз. М. Осокіна; «Канарка», муз. В. Моцарта; «Горобець», муз. Т. Ломової; «У гості» («Пішки», «На велосипеді», «На машині»), муз. І. Арсеева; «У лісі» («Зайчик», «Ведмідь», «Лисиця», «Вовк»), муз. Т. Ломової; «Хвороба ляльки» (з «Дитячого альбому»), муз. П. Чайковського; «Нова лялька» (з «Дитячого альбому»), муз. П. Чайковського; «Жартівливий вальс — шарманка», муз. Л. Грабовського; «Дитячий вальс», муз. П. Чайковського; «Старовинний годинник із зозулею», муз. Н. Бачинської; «Музична скринька», муз. Ю. Некрасова; «Метелики», муз. О. Тілічєвої; «Метелик», муз. Е. Гріга; «Скарга», муз. С. Майкапара; «Маленький жарт», муз. В. Селіванова; «Топак», укр. нар. танець; «Полька», муз. М. Глінки;

• **наочний матеріал до слухання музики:** «Аю-Даг в туманний ранок» І. Айвазовського; «Озеро Світязь П.З.» Т. Степанюк; «Місяць» С. Ковальчука; «Зоряна ніч» В. Ван Гога; «Гілка бузку і канарка» Ф. Толстого; «Ранок у сосновому лісі» І. Шишкіна; «Натюрморт з годинником» А. Передаї-Сальгадо; «Краплі роси» О. Самчук; ілюстрація до твору М. Гоголя «Тарас Бульба»;

— **співи:**

• **співаночки:** «Труби, Грицю, в рукавицю», муз. В. Верховинського, сл. народні; «Іде, іде, дід, дід», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Бім-бом», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Пес і кіт», чеська нар. примовка, укр. текст Н. Ткаченко; «Козо, козо, вилий воду», укр. нар. пісня; «Дрібущечки», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Зробимо коло», муз. В. Верховинця, сл. народні;

134

- Розвивати уміння розуміти зміст музичних творів.
- Розширювати слухацький досвід та збагачувати музичні уявлення дітей.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Слухання музики. Розвивати емоційний відгук на різноманітні музичні твори, формувати уміння вслуховуватися в музику або пісню, вчити усвідомлено висловлюватися про їх жанр (марш, пісня, танець) та давати різні визначення про характер музики (весела, радісна, сумна, мрійлива), розширювати словниковий тезаурус дітей та стимулювати дітей до пошуку своїх визначень щодо емоційного змісту музичного твору. Вчити розрізняти дво- та трьохчастинну форми музики, розширювати обсяг знань про засоби музичної виразності (регістр: високий — низький; динаміка: тихо — голосно; темп: швидко — повільно), завдяки яким передається той або інший художній образ (лайчик, автомобіль, дощик тощо). Застосовувати зорову наочність (репродукції картин, ілюстрації, картинки) для появи в уяві дітей певних художніх образів.

Співи. Вчити дітей виразно співати, формувати уміння співати природним голосом, без напруження, чисто інтонувати мелодії з поступовим та стрибкоподібним розвитком у діапазоні $re^1 - si^1$ (до¹). Вчити дітей брати правильно дихання між короткими музичними фразами, слідувати за чіткою вимовою слів, співати протяжно, легко, рухливо. Вчити дітей співати виразно та правильно передавати різний характер пісень (веселий, лагідний, бадьорий, кумедний тощо). Формувати у дітей уміння контролювати слухом власний спів та спів сусідів, вчити співати як з інструментальним супроводом, так і без нього, за підтримкою дорослого, підводячи до уміння співати окремі музичні фрази, речення та прості маленькі пісні.

Музично-ритмічна діяльність. Продовжувати формувати у дітей навички ритмічних рухів відповідно до характеру музики; вчити рухатись ритмічно та виразно; самостійно реагувати на зміну дво- або трьохчастинної форми музики, динаміки, регістру; вчити виконувати рухи відповідно до темпу музики та правильно передавати ігрові образи. Розширювати навички виразних рухів: «пружинка», рух у парах та по одному, прямий галоп. Формувати у дітей уміння робити підскоки, прості перешкокування з вільного розташування в колі та навпаки, рухатись у парах по колу, ставити ногу на носок і п'ятку. Продовжувати вчити дітей плавним рухам, тримати руки легко й ненапружено, використовуючи різні предмети (листочки, квіти, стрічки), а також удо-

- **лісні:** «Чарівні слова», муз. Н. Горбенко, сл. Н. Балацької; «Добрим будь», муз. і сл. Н. Горбенко; «Вітерець», муз. В. Мацюка, сл. К. Перелісної; «Співаю осінь», муз. Н. Шевченко, сл. В. Паронової; «Осінь», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Краюткіної; «Осінь», муз. І. Кишка, сл. Т. Волгіної; «Золоті листочки», муз. і сл. С. Шевченко; «Кольоровий дощик», муз. М. Ведмедері, сл. Л. Руденко; «Капосний дощик», муз. М. Ведмедері, сл. К. Перелісної; «Прилетіли дві ворони», муз. І. Островерного, сл. М. Пономаренко; «Падає сніг», муз. В. Клина, сл. М. Познанської; «Зима», муз. Л. Дичко, сл. В. Лагоди; «Ялинка», муз. О. Швеця, сл. М. Лисича; «Запросини Діда Мороза», муз. В. Верменича, сл. М. Сингаївського; «Новорічна привітальна», муз. і сл. О. та В. Качан; «Новорічний хороров», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Коляда», муз. О. Зозулі, сл. К. Перелісної; «Ой, шедірко», муз. І. Островерного, сл. В. Кленца; «Зимо, зимо, відступись!», муз. О. Швеця, сл. Л. Компанієць; «Іде весна весела», муз. І. Островерного, сл. В. Гальченко; «Встала весна», муз. І. Островерного, сл. Т. Шевченка; «Весняні краплини», муз. М. Дремлюги, сл. Г. Бойка; «Пісня про маму», муз. О. Швеця, сл. М. Сингаївського; «Пісня про матусю», муз. і сл. Ю. Михайленко; «Пісня про матусю», муз. А. Опейнікової, сл. Л. Ратич; «Промінці для бабусі», муз. Т. Розякіна, сл. В. Полинко; «Краплинки», муз. і сл. Н. Май; «Ранкова пісня», муз. М. Дремлюги, сл. О. Бродського, укр. текст Л. Клименко; «Лялечка Наталочка», муз. М. Дремлюги, сл. Г. Бойка; «Зелена пісенька», муз. Є. Калужної, сл. В. Вікторова; «Прилетіла бджілка», муз. К. Мяскова, сл. Г. Бойка; «Ой, жур-журавель», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Веселі черевички», муз. А. Філіпенка, сл. І. Кульської;

— **музично-ритмічна діяльність:**

- **вправи:** «Марш», муз. М. Раухвергера; «Марш», муз. І. Берковича; «Вертушки», укр. нар. мелодія, обр. Я. Степового; «Горбички» (фрагм. з опери «Рогнеда»), муз. О. Серова; «Веселі м'ячики», муз. М. Сатуліної; «Вправа з брязкальцями», «Екосез», муз. О. Жилина; «Вправа з обручами», лат. нар. мелодія, обр. А. Донас; «Ведмідь і діти», муз. І. Берковича; «Знайди свій колір», білорус. нар. мелодія; «Жуки», угор. нар. мелодія,

135

обр. Л. Вишкарьова; «Дудочка», муз. Т. Ломової; «Вправи з квітами», «Вальс», муз. О. Жиліна;

- **музичні ігри:** «Городня-хороводна», муз. Б. Можжевелова, сл. А. Пасосової; «Хто швидше займе стільчик», естон. нар. мелодія; «Курочки та півники», рос. нар. мелодія, обр. Г. Фріда; «Квач», муз. Й. Гайдна; «Гра з брязкальцями», муз. Ф. Флотова; «Гра Діда Мороза із сніжками» (фрагм. з балету «Спляча красуня»), муз. П. Чайковського; «Льотчики, на аеродром!», муз. М. Раухвергера; «Веселі музиканти», муз. А. Філіпенка; «Барабанчики», «Марш», муз. Е. Парлова; «Барабанчики», муз. Д. Кабалевського; «Коліскова», муз. С. Левидова; «Знайди собі пару», муз. Т. Ломової;
- **танці:** «Танок з ляльками», укр. нар. мелодія, обр. М. Лисенка; «Танок — запрошення», укр. нар. мелодія, «Новорічний хоровод», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Танок сніжинок», муз. В. Моцарта; «Танок біля ялинки», муз. В. Курочкина; «Танок дівчаток та зайчиків», муз. А. Філіпенка; «Веселий танок», муз. В. Семенова; «Танок з бубнами», укр. нар. мелодія, обр. М. Вериківського; «Парний танок», муз. О. Тілічеєвої; «Український танок», укр. нар. мелодія, обр. Г. Левкодимова; «Танок з вітамі», муз. І. Ареєва;

— **гра на дитячих музичних інструментах:** «Гоп-гоп», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Іде, іде, дід, дід», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Сю, сю, посіваю», укр. нар. колядка; «Щедрик, ведриж», укр. нар. щедрівка; «Бім-бом», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Пес і кіт», чеська нар. примовка, укр. текст Н. Ткаченко.

Театральна мозаїка

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Дати дітям знання з елементарних основ театрознавства (особливості професії актора, види театральних ляльок, театри нашого міста, правила поведінки в театрі).
- Мотивувати дітей з батьками до відвідувань драматичних та лялькових театрів.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Настільний театр іграшок. «Сміливе кошеня» (П. Воронько), театр коробок; «Равлик» (Н. Забіла), «Бабусин песик»; «Коліюча розмова» (М. Людкевич), театр ложок; «Маленька Фея» (О. Лоza), театр з природного та викидного матеріалу; «Веселі жабенята» (К. Михайлюк), «Я у ванні» (О. Миронович), театр на воді.

Театр картинок. «Осінь казка» (А. Кох), «Пригода» (Л. Полтава), театр двосторонніх картинок; «Журився їжачок» (П. Ребро), на вибір вихователя, «Коляда про колядку з колядою» (Е. Козак), театр слайд-шоу; «Намалюю» (П. Король), «Зайчик і дощик» (Р. Скиба), театр одного малюнка; «Прибиралочка» (Н. Сиротич), театр фотокартинок; «Віршик про вітер» (О. Лоza), «Розповідь вам казку, байку» (М. Підгірянка), стенд-книжка.

Стендовий театр. «Сторож» (В. Крищенко), тіньовий театр; «Груша» (В. Ляшук), театр трансформаток; «Будиночок казковий, п'ятиповерховий» (Н. Забіла), театр на магнітах; «На узліссі» (Н. Сиротич), панорама; «Пісня про ялинку» (М. Рильський), театр на липучках; «Солодка хатка» (П. Глазовий), «Домовик» (Т. Лисенко), театр на дереві, на вибір вихователя; «Як бджілка мед збирала» (А. Кох), театр на липучках.

Ігри-драматизації з ляльками. «Курочка Ряба» (українська народна казка), театр надувних кульок; «Песик, котик і коник» (Р. Завадович), театр-пуф; «Журавлі-журавлики» (П. Воронько), «Колобок» (українська народна казка), театр смикунчиків; «Кошеня» (В. Крищенко), «Мікроби» (Т. Лисенко), кулачковий театр; «Веселий зоопарк» (Г. Гаращенко), «Котик» (М. Підгірянка), театр іграшок бі-ба-бо; «Взимку» (І. Блажкевич), театр на пружинках; «Вони самі винні» (О. Миронович), театр тупотушок; «Рукавичка» (українська народна казка), «Дві кізочки» (М. Коцюбинський), театр тапок; «Гаряча Арктика» (Б. Жолдак), театр тростинних ляльок; «Ріпка», пальчиковий театр, «Про двох цапків» (М. Коцюбинський), театр лег-плеєрс.

Власне драматизація. «Кольорова казка» (Н. Лоziцька), «Зайченятко» (В. Крищенко), «Як кошеня з хвостиком посварилося» (А. Кох), «Поля плаче» (В. Крищенко), «Плаче свинка у калюжі» (Р. Скиба), «Сонячне яблуко» (В. Крищенко), «Сонце та сонечко» (І. Прокопенко).

- Продовжувати формувати у дітей уміння емоційно сприймати й відгукуватись на театральні вистави та інсценівки у виконанні дорослих (співчувати, співпереживати разом з акторами, дякувати).
- Вчити розуміти мораль літературного твору, що театралізується (диференціювати поведінку, думки та вчинки позитивних та негативних персонажів, висловлювати свої емоції, почуття й враження вербально й невербально).
- Заохочувати дітей до участі в коротких етюдах на формування елементів акторської майстерності (жести, міміка, інтонація, сценічний рух, сценічне мовлення).
- Заохочувати організацію дітьми театралізованих ігор та лялькових вистав (за участю дорослого та без його участі).
- Спонукаючи дітей до відтворення літературних текстів напам'ять у процесі театралізованих ігор та сценічних театральних постановок.
- Залучати дітей до пізнання мистецтва ляльководіння, заохочувати до самостійного керівництва елементарними рухами театральних ляльок.
- Продовжувати ознайомлення дітей з видами настільного театру (театр іграшок із тканини, пластмаси тощо; театр іграшок із природного та викидного матеріалу; театр на олівцях, на воді; театр ложок, коробок, кульків, масок), театру картинок (театр картинок на картонній основі, фотокартинок та двосторонніх картинок, театр одного малюнка, театр слайд-шоу), стендового (стенд-книжка, книжка-забава, театр на липучках, на магнітах, на прищипках, на фартуху, театр трансформаток, театр у коробці, на дереві, тіньовий театр, театр-панорама) та ігри-драматизаціями (власне драматизація та ігри-драматизації з ляльками: театр надувних кульок, театр-пуф, театр смикунчиків, кулачковий театр, театр тапок, тупотушок, театр на пружинках, театр бі-ба-бо, театр тростинних ляльок, пальчиковий театр, театр лег-плеєрс).
- Ознайомлювати дітей із основами сценографії (залучати дошкільників та їхніх батьків до виготовлення декорацій, ляльок та інших театральних атрибутів).

Літературна скринька

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Розвивати відчуття краси художнього слова.
- Вчити виразно читати напам'ять знайомі вірші.
- Формувати інтерес до діяльності в куточку книги.
- Організувати різні види дитячої діяльності за змістом художніх творів.
- Використовувати твори художньої літератури у повсякденні.
- Виховувати бережливе ставлення до книги, прищеплювати бажання лагодити книжки.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Продовжувати знайомити дітей з художніми творами різних жанрів, учини відчувати їх характер, розрізняти жанри: казки та оповідання, вірші, загадки, приказки, прислів'я.

Знайомити з новими казками про тварин, чарівними та соціально-побутовими, казками різних народів світу.

Вчити запам'ятовувати та пригадувати повну назву та автора твору. Продовжувати вчити зосереджено слухати та розуміти зміст казки, оповідання, вірша, сприймати художній твір в єдності думки і почуття, відповідати на запитання за змістом прослуханого, самим запитувати, послідовно переказувати зміст знайомих казок та оповідань, передавати характер персонажів (лисичка хитра, зайчик наляканий, вовк лийний тощо).

Вчити розуміти мораль та ідею прослуханого твору (чого вчить ця казка (оповідання)); висловлювати оціню-етичні судження (аналізувати та оцінювати вчинки героїв); запам'ятовувати окремі подробиці, що стосуються героїв, ситуацій, в яких герої знаходяться, їх вчинків; висловлювати своє ставлення до прослуханих творів, їх персонажів.

Учити сприймати засоби художньої виразності творів: помічати особливості побудови розповіді (зачин, повтор, кінцівка), виразні засоби мови (епітети, порівняння).

Вчити співвідносити зміст художнього тексту із власною поведінкою та поведінкою оточуючих; визначати позитивні та негативні риси

персонажів (добрий, злий, чесний, сміливий, ввічливий, жадібний, сором'язливий) і відповідно оцінювати вчинки героїв.

Знакомити дітей з приказками, прислів'ями, вчити розуміти і пояснювати їх прихований зміст.

Залучати до елементарного художнього аналізу віршів (знаходити повтори, добирати римовані слова). Виховувати інтерес до заучування поетичних творів напам'ять (на 6–8 рядків), виразного їх читання; сприяти розумінню почуття, настрою, висловлених автором (веселий, сумний). Вчити виразно передавати за допомогою інтонації різний характер поетичних творів (радість, сум, здивування, урочистість, піднесеність). Вчити правильно користуватись логічними наголосами, паузами, дотримуючись відповідного темпу і сили голосу. Вчити знаходити рими в тексті віршів (травичка — вербичка, стежки — серезки), виразно розповідати по пам'яті вірші різної тематики.

Орієнтовний перелік творів:

— твори українського фольклору: загадки, приказки, прислів'я, веснянки, скоромовки;

— казки: «Колосок», «Лисичка-сестричка», «Лисичка та Журавель» (укр. нар. казки); «Дві кізочки», «Про двох цапків» (М. Коцюбинський); «Ледача подушка», «Осінь принесла золотисті стрічки», «Як синичка будить мена» (В. Сухомлинський); «Сльоза (різдвяна казка)» (М. Черемшина); «Квіти» (Є. Ярошинська); «Чорноморденський» (О. Іваненко); «Чому усміхався трамвай» (В. Довжик); «Олівець-малюєць» (Н. Забіла); «Весняна казочка» (Г. Беленька); «Казочка про зайчикову знахідку» (І. Андрус'як);

— казки народів світу: «Двоє жадібних ведмежат» (угор. нар. казка); «У Сонечка в гостях» (словац. нар. казка); «Трое поросят» (англ. нар. казка); «Заєць та їжак», «Горщик каші», «Червона Шапочка» (нім. нар. казки в обробці братів Грім);

— оповідання: «Десять робітників» (М. Коцюбинський); «Що найсмачніше» (В. Сухомлинський); «Чого синичка повеселішала» (Ю. Ярмак); «Дивовижна дружба», «Весна у лісі» (О. Копиленко); «Подарунок Морської Свинки» (Л. Письменна);

— вірші: «Сніжинки» (М. Вороний); «Для потішечки» (К. Перелісна); «Облітав журавель» (П. Воронько); «Забудько» (М. Стельмах); «Заєць» (Д. Павличко); «Котики-воркотики» (А. М'ястківський); «Вербові серезки», «Соловейко застудився» (Л. Костенко).

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Формувати життєву компетентність дитини п'ятого року життя з особливостями психофізичного розвитку.
- Продовжувати формувати мовленнєву і комунікативну компетентності.
- Розвивати пізнавальну й мовленнєву активність, психічні процеси (увагу, сприймання, пам'ять, мислення).
- Формувати та удосконалювати дрібну моторику.
- Розвивати навички співробітництва дитини з дорослими й однолітками.
- Виховувати почуття впевненості в своїх силах, самостійності.
- Забезпечувати емоційне благополуччя дитини.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Продовжувати розвивати сприймання, зорово-моторну координацію (узгодженість рухів рук та очей); формувати уявлення про еталононі зразки, удосконалювати вміння дитини порівнювати предмети за різними ознаками.

Удосконалювати просторові (*вгорі, поряд, праворуч, ліворуч, позаду тощо*) та часові орієнтації як основу розуміння причинно-наслідкових зв'язків.

Розвивати фонематичний слух, фонематичне сприймання та фонематичний аналіз.

Розвивати слухову увагу, здатність дитини наслідувати та відтворювати ритми слів, коротких реплік, окремих рядків віршів (*та-та-та-та-та-та — Падав сніг на поріг; та-та-та-та-та-та — Кім злізла собі пір'я*).

Розвивати артикуляційний апарат. Вчити описувати сюжетні картини, переказувати нескладні оповідання та казки.

Формувати позитивне емоційне ставлення до ігрової діяльності, інтерес до сюжетної гри; розвивати вміння створювати задум гри та визначати шляхи його реалізації, використовувати предмети-замінники, співпрацювати з іншими дітьми у процесі ігрових дій, брати на себе певні ролі й діяти у грі відповідно до взятої ролі, враховуючи при цьо-

ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ

Образотворча майстерня

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Створювати емоційно позитивну творчу атмосферу на заняттях з образотворчого мистецтва.
- Формувати у дітей знання про твори живопису.
- Стимулювати самостійну художню діяльність дітей.
- Формувати вміння естетично оцінювати власну образотворчу діяльність.
- Формувати естетичне ставлення до творів образотворчого мистецтва.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Малювання. Продовжувати навчати дітей доцільно використовувати різноманітні засоби образотворчої діяльності залежно від бажаного результату. Розширювати уявлення про кольоровий спектр, значення кольору для передачі фактури, настрою, оригінальності зображення. Вчити поєднувати різні техніки малювання. Вчити малюванню з натури (на пленері), за уявою. Вчити використовувати силуєти різних зображень для обведення пензликами різних номерів (№ 1, 2, 3). Навчати технікам зафарбовування, створення тла. Вчити елементам декорування предметів, використовуючи українські народні регіональні традиції та сучасні підходи, що застосовуються у декоративно-ужитковому мистецтві. Стимулювати дитячу ініціативність, бажання домовитися, ділитися творчим задумом, узгоджувати дії під час виконання колективних робіт.

Орієнтовна тематика завдань: «Спогади про літо», «Країна фарб», «Барвистий килим осені», «Декорування дощечки», «Сльози осені», «Відлітають журавлі...», «Кришталевий передзвін», «Афіша на новорічне свято», «Пташиний карнавал», «Майстерня українського народного розпису», «Запрошення на українські вечорниці», «Афіша на свято Стрітення», «Запрошення на Масляну», «Тендітні підсніжники», «Портрет мами», «Рамочка для картини», «Писанка», «Великодні листівка», «Заквітчана земля», «Мое місто — мій дім», «Русини на щастя», «Зоряне небо», «Оживи казку», «Малюнки на асфальті»,

«Сестрички-полунички», «Наша грядка», «Наш садочок», «Літній дощик».

Аплікація. Продовжувати навчати правильно користуватися ножицями, використовувати раціональні прийоми симетричного вирізання з паперу, складеного навпіл. Навчати технікам обривання та силуєтного вирізання. Навчати прийомом використання в аплікації різних предметів (засушених частин рослин, шматочків шкіри, тканин, хутра, намистинок, пайеток, пір'я). Знайомити та вправляти у техніці квілінгу.

Орієнтовна тематика завдань: «Рибочки для білочки», «Фрукти у вазі», «Запрошення на свято осені», «Казковий птах», «Золота осінь», «Новорічна листівка», декоративне панно «На гостини до Зими» (підготовка дітьми елементів для панно впродовж кількох занять, основу готує вихователь), «Подарунок для матусі», «Вербові котики», «Святковий шпиг», «Пасхальний кошик», «Сади цвітуть», «У бабусі на подвір'ї розкидають кури пір'я», декоративне панно «А вже красне сонечко припекло» (підготовка дітьми елементів для панно впродовж кількох занять, основу готує вихователь).

Ліплення. Формувати у дітей навички ліплення, які дають змогу більш точно передавати особливості предметів (кільцеве наліплювання, виймання глини тощо). Навчати декоративним прийомам ліплення (оборка, гравірування, нанесення рельєфів стекою та штампиками). Розвивати дрібну моторику, координацію рухів, посидючість. Сприяти творчій ініціативі дітей. Стимулювати задоволення дітей від результатів діяльності заохоченням, схваленням, підкресленням значущості їхніх зусиль для отримання позитивного результату.

Орієнтовна тематика завдань: «Вийшла курочка гуляти», «Семеро козенят», «Трое поросят», «Декоративна тарілочка», «Підсвічник», «Пташки в годівниці», «Кухлики», «Глечики», «Снігуронька», «Новорічний хоровод», «Зимові розваги», «Кумедні звірята», «Рамочка для фото», «Цукерниця», «Дюймовочка», «Підвіс», «Кулон», «Намисто для мами», «Прикрашаємо наш садочок» (посуд, декоративні пластили, вази, підставки для олівців, пензликів).

Ознайомлення з живописом. Пріоритетне завдання педагога — упередити у дітей байдужість та емоційну глухоту до мистецтва живопису. Знайомити дітей з картинами різних жанрів (натюрморт, пейзаж, портрет, казково-билинний). Формувати уявлення про жанри живопису. Вчити визначати засоби виразності: колір, колорит, перспективу, композицію. Навчати дітей елементарному мистецькому аналізу творів живопису. Давати доступні їм відомості про художників, розвивати креативність мислення, стимулювати бажання самостійно приймати та невимушено, вільно, нешаблонно оцінювати твори мис-

тецтва. Навчати дітей чуттєвому сприйманню. Стимулювати осмислення дітьми художнього образу, виявленням якого є естетичні судження. Формувати естетичне ставлення до творів живопису зокрема та до мистецтва в цілому.

Картини:

— *натюрморт*: К. Білокур «Жоржини», «Квіти і виноград», «Сніданок», «Натюрморт з хлібом», «Квіти за тином», «Богданівські яблука», «Кавун. Морква. Квіти»; О. Шовкуненко «Букет троянд», «Натюрморт з глечикою і персиками»;

— *пейзаж*: С. Жуковський «Осінь. Веранда»; В. Ван Гог «Осіньний пейзаж з чотирма деревами»; О. Шовкуненко «Золота осінь»; С. Шишко «Дніпро восени», «Ранок у лісі», «Весна», «Зима»; М. Глушенко «Перший сніг», «Морозний день», «Повінь», «Весна в Карпатах»; І. Грабар «Лютнева блакить»; А. Куйнджі «Рання весна», «Вечір на Україні», «Місячна ніч над Дніпром», «Веселка»; П. Суходольський «Весняний пейзаж із заходом сонця»; І. Айвазовський «Чорне море», «Буря», «Дев'ятий вал»;

— *казково-баличний жанр*: В. Васнецов «Іван Царевич на Сірому Вовкові», «Килим-літак», «Снігуронька», «Три царівни підземного царства», «Баба-Яга», «Царівна-жаба», «Коцій безсмертний»; М. Врубель «Царівна Лебідь»;

— *портрет*: В. Маковський «Пастушки», «Портрет української дівчини»; І. Труш «Портрет Катерини Грушевської»; М. Пимоненко «Квіткарка», «Різдвяне ворожіння», «Великдень»; О. Мурашко «Дівчина в червоному капелюшку»; В. Боровиковський «Портрет Лопухіної»; Т. Шевченко «Автопортрет»; І. Рєпін «Портрет Надії Рєпінної»; В. Серов «Дівчинка з персиками»; М. Врубель «Дівчинка на тлі персидського килима».

Музичний калейдоскоп

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати розвивати естетичне сприйняття та інтерес до музики.
- Формувати музичну культуру через знайомство з творчістю композиторів різних країн та епох, класичною, сучасною, народною, національною музикою.
- Розширювати уявлення про музичні жанри та музичний тезаурус.

- Продовжувати розвивати у дітей основні музичні здібності (емоційний відгук на музику; ритмічний, звуковий, тембровий та динамічний слух; музичну пам'ять; музичне мислення).

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Слухання музики. Вчити дітей розрізняти звучання музичних інструментів різних груп (клавішних, струнних, духових, ударних). Розвивати музичну пам'ять дітей через впізнавання музики за її вступом або закінченням, формувати вміння визначати назву твору та його композитора; розвивати здібності свідомо сприймати образний зміст музичного твору та визначати його словами (сумний, мрійливий, спокійний; веселий, радісний, святковий). Вчити дітей виокремлювати засоби музичної виразності (темп, динаміку, регістр); розвивати вміння порівнювати характер спільних за жанром або однакових за назвою музичних творів; формувати вміння порівнювати характер музики із змістом наочності (ілюстрації, картинки), через засоби виразності або через застосування репродукцій картин проілюструвати незнайомі явища та певні художні образи.

Співи. Закріплювати навички співу природним голосом, формувати вміння співати легким звуком, без напруження; слідувати за правильним диханням перед початком ритму та між музичними фразами; точно відтворювати пунктирний ритм пісні; вчити співати інтонаційно чисто в діапазоні до¹ (ре¹) — до² (ре²). Формувати вміння точно попадати на перший звук мелодії пісні після вступу, вчасно починаючи та закінчуючи пісню; вчити співати виразно, прискорюючи та уповільнюючи темп, посилюючи та послаблюючи звучання; формувати у дітей навички усвідомленого відтворення характеру та змісту пісні, відчувачи при цьому її жанрову основу; вчити співати хором, невеликими групами, розвивати навички сольного співу під музичний супровід та без нього.

Музично-ритмічна діяльність. Розвивати відчуття ритму, вміння рухатися виразно відповідно до змін характеру музики та її емоційно-образного змісту. Вчити дітей в музично-руховій діяльності самостійно визначати зміни темпу, регістру, динаміки звучання, музичних частин або фраз, а також реагувати на початок та закінчення музики, передавати в рухах метричну пульсацію та ритмічний малюнок. Допомогати дітям вільно орієнтуватись у просторі (перешкочуватись із шеренги в коло, з кола в пари тощо), відстежувати відстань між парами, сприяти формуванню навичок виконання танцювальних рухів (підскоки

з ноги на ногу, прямий та боковий галоп, приставний крок з присіданням, присідання з виставленням ноги вперед тощо).

Гра на дитячих музичних інструментах. Вчити дітей виконувати прості мелодії на металофоні індивідуально або невеликими групами, дотримуючись загальної динаміки та темпу; передавати метричну пульсацію та нескладний ритмічний малюнок на ударних та шумових інструментах. Формувати вміння грати ритмічно та виразно в ансамблі, відповідно до характеру музичного твору.

Орієнтовний музичний репертуар:

— *слухання музики*: «Марш» (з опери «Любов до трьох апельсинів»), муз. С. Прокоф'єва; «Марш» (з балету «Лускунчик»), муз. П. Чайковського; «Старовинний марш», муз. М. Скорупського; «Рондо-марш», муз. Д. Кабалевського; «Колискова», муз. М. Римського-Корсакова; «Колискова», муз. Л. Ревуцького; «Колискова», муз. С. Шевиченка; «Вальс», муз. Е. Гріга; «Вальс квітів», муз. Д. Шостаковича; «Повільний вальс», муз. Д. Кабалевського; «Жарт», муз. Й. Баха; «Клоуни», муз. Д. Кабалевського; «Гумореска», муз. А. Дворжака; «Гумореска», муз. В. Косенка; «Полька», муз. Д. Львова-Компанійця; «Полька», муз. С. Рахманінова; «Дитяча полька», муз. М. Глінки; «Гопак», укр. нар. танець; «Козачок», муз. В. Кирейка; «Гопак» (фрагм. з опери «Сорочинський ярмарок»), муз. М. Мусоргського; «Сумна пісенька», муз. О. Гречанінова; «Сумна історія», муз. Д. Кабалевського; цикл «У зоопарку»: «Зебра», «Мавпочка», «Ведмідь», «Зайчики», муз. Т. Шутенко; «Качка з каченятами», «Слон», «Поні», муз. Т. Шутенко; «Черепашка», «Білочка», «Лисиця», муз. М. Степаненка; «Казочка», муз. С. Прокоф'єва; «Вечірня казка», муз. А. Хачатуряна;

- *наочний матеріал до слухання музики*: «Марш дерев'яних солдатиків», Д. Остин; «Свійкий олов'яний солдатик», Д. Пейшенс; «Колискова», О. Середина (Котляр); «Вальс на балі Мабіль», Ф. Ж. Ліндер; «Клоун з парасолькою», А. Колоколов; «Буковинський танець», А. Хомчик;

— співи:

- *співаночки*: «Вода, вода холодна», укр. нар. примовка; «Гриби», укр. нар. примовка; «Ковалі», укр. нар. примовка; «Бобер», укр. нар. примовка; «На зеленому горбочку», укр. нар. примовка; «Добрий вечір, щедрий вечір», укр. нар. шкідівка; «Коліда, коляд, колядниця», укр. нар. колядка;
- *пісні*: «Врожайна», укр. нар. мелодія, гарм. А. Філіпенка, сл. Н. Кукльовської; «Ой, на горі жита много», укр. нар. піс-

ня; «Яблучка», муз. Т. Шутенка, сл. Л. Рєви; «Неслухняний гусак», муз. І. Островерхого, сл. Т. Артем'євої; «Осінь», муз. М. Ведмедері, сл. Г. Федун; «Кленові листочки», муз. і сл. Н. Грановської; «Листопад», муз. М. Ведмедері, сл. Л. Руденко; «Останні листочки», муз. М. Ведмедері, сл. Г. Федун; «Перший сніг», муз. Г. Тембери, сл. В. Чорної; «Святий Миколай», муз. і сл. Р. Пападинець; «Зимонька», муз. К. Мяскова, сл. Г. Бойка; «Білесенькі сніжиночки», муз. В. Верховинця, сл. М. Вороного; «Лід Мороз», муз. І. Островського, сл. М. Підгірянки; «Наша ялинка», муз. В. Таловирі, сл. Г. Бойка; «Віхола-метелиця», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Святкують Новий рік звірята», муз. В. Качана, сл. О. Качан; «Гарне свято», муз. І. Островерхого, сл. В. Кленця; «Весняний», муз. В. Таловирі, сл. К. Перелісної; «Весняний вальс», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Все в мамі красиве», муз. В. Стеценка, сл. М. Турківського; «Мамина пісня», муз. О. Швеця, сл. М. Підгірянки; «Пісенька про бабусю», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної; «Мама й тато», муз. і сл. Н. Май; «Писанка», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Гуменюк; «Христос Воскрес!», муз. О. Зозулі, сл. К. Перелісної; «Хочу коника», муз. О. Швеця, сл. А. М'ястківського; «Суперечка», муз. І. Островерхого, сл. Т. Артем'євої; «Сонечко», муз. Ю. Рожавської, сл. Л. Рєви; «Гарна наша Україна», укр. нар. пісня, обр. С. Файнтуха; «Рідний край», муз. І. Кишка, сл. П. Голубничого; «Будем казаками», муз. В. Ізотова, сл. А. Загрудного; «Наш садок», муз. Н. Лебедевої, сл. Г. Таргоній; «Дитячий садок», муз. і сл. В. Лисенка;

— музично-ритмічна діяльність:

- *вправи*: «Марш», муз. М. Богословського, Д. Дешєвова; «Маленький марш», «Передавання хусточки» («Мелодія»), «Вправа з м'ячами», «Вправа з уявним м'ячем», муз. Т. Ломової; «Бадьяра хода» («Бадьярою ходю крізь ліс...»), муз. М. Чембержі; «Гружинка» («Етюд»), муз. О. Гнесіної; «Крок та біг», муз. Ф. Надєненко; «Відійди — підійди», чеська нар. мелодія; «Вправа зі стрічками», укр. нар. мелодія, обр. Р. Рустамова; «Знайди своє місце в колоні», муз. Ю. Шишакова; «Звуження та розширення кола», муз. Ф. Шуберта; «Хлопчики та дівчата», англ. нар. мелодія, обр. Л. Вишкар'єва; «Перемінний крок», рос. нар. мелодія; «Галоп», муз. Ф. Шуберта; «Вертушки», укр. нар. мелодія, обр. Я. Степового;

- **музичні ігри:** «Світлофор» («Машини»), муз. Ю. Чічкова; «Марш», муз. М. Богословського; «Не випустимо», муз. Т. Ломової; «Знайди собі пару», латв. нар. мелодія, обр. Т. Попатенко; «Кіт та миші», муз. Т. Ломової; «Веселі танцюристи», укр. нар. мелодія; «Оркестр», укр. нар. мелодія, обр. В. Полевого; «Гра з бубном», муз. М. Красева; «Гра петрушок», муз. Т. Вількорейської; «Відважні вершники», муз. В. Вігліна; «Вершники» («Гра»), муз. В. Вігліна; «Будь спиритним!», муз. М. Ладухіна; «Гра з хусточкою», укр. нар. мелодія, обр. Л. Ревуцького; «Кіт Васько», муз. Г. Лобачова, сл. Н. Френкель;
- **танці:** «Дружні пари» («Полька»), муз. Й. Штрауса; «Танок з іграшками», муз. Р. Равін; «Танок намистинок», муз. М. Черьомухіна; «Танок Снігуроньки та сніжинок», муз. Р. Гієра; «Танок гномів», муз. Ф. Черчеля; «Ой, минула вже зима», укр. нар. пісня, обр. І. Кишка; «Танок запрошення», рос. нар. мелодія; «Веселі діти», литов. нар. мелодія, обр. В. Агафоннікова; «Полька», муз. Л. Лядової; «Танцюйте, як я!», муз. В. Золотарьова; «Вишивання», чеська нар. пісня, обр. Ан. Александрова; «Український танок», укр. нар. мелодія;

— **гра на дитячих музичних інструментах:** «Дрібушечки», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Іди, іди, дощику», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Щедрик, щедрик, щедрівочка», укр. нар. щедрівка; «Коляд, коляд, колядниця», укр. нар. колядка; «Ой, дзвони дзвонять», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Іди, іди, дід», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Вийди, вийди, сонечко», укр. нар. пісня, обр. Л. Ревуцького; «Ластівочка», укр. нар. пісня, гарм. Ю. Михайленка.

Театральна мозаїка

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати залучати дітей до пізнання елементарних основ театрознавства та сценографії, закріплювати знання театральної термінології (складові приміщення театру та структурні частини вистави, види ширм, назви театральних ляльок та їх елементів тощо).

192

театр на олівцях, на воді; театр ложок, коробок, кухлів, масок); **театром картинок** (театр картинок на картонній основі, фото- та двосторонніх картинок, театр одного малюнка, театр слайд-шоу), **стендовим** (стенд-книжка, книжка-забава, театр на липучках, на магнітах, на прищіпках, на фартуху, театр трансформаток, театр у коробці, на дереві, тінювий театр та театр-панорама) та **іграми-драматизаціями** (власне драматизація та ігри-драматизації з ляльками: театр надувних кульок, театр-пуп, театр смикунчиків, кулачковий, тапок, тупотушок, на пружинках, бі-ба-бо, тростинних ляльок, пальчиковий, лег-плесер, рукавичковий, ляльок-велетнів, ліхтариків та парасольок, шарфіків, маріонеток).

Орієнтовна тематика показу театральних інсценівок дітьми (інколи з допомогою та участю вихователя):

— **настільний театр іграшок:** «Риби» (Л. Полтава), театр на воді; «Ще зі вчора їжачика...» (Р. Скиба), «Казочка про Зайчикова знахідку» (І. Андрусак), «Солом'яний бичок» (українська народна казка), «Сміхота» (І. Андрусак), «Улянка у лісі» (Н. Сиротич), театр з природного та викидного матеріалу, на вибір вихователя;

— **театр картинок:** «Як зима помирила горобця і синичку» (А. Кох), «Як Ведмежатко Новий рік зустрічало» (О. Новик), театр фотокартинки; «Пан Перевертас» (С. Пантюк), «Сонце, сонечко та соняшник» (І. Прокопенко), театр двосторонніх картинок; «Олівець-малюнець» (Н. Забіла), «У лісі намальованім» (Л. Вербицька), театр одного малюнка; «Хочу літати» (А. Костецький), театр слайд-шоу;

— **стендовий театр:** «Осінні танці» (К. Перелісна), «Казка про Ведмедика Непосидька» (О. Заміховська), тінювий театр; «Чорне море й синій кит» (О. Кротюк), «Подарунки» (М. Качмар), «Великдень» (Р. Завадович), панорама; «Хлопчик і сніжинка» (В. Сухомлинський), «Малюнок» (А. Царук), театр на липучках; «Киця-Миця і Крилик-Трілик» (Марійка Підгірянка), «Малюнок» (А. Царук), театр на прищіпках.

— **ігри-драматизації з ляльками:** «Лісова стежка» (Г. Усач), театр ліхтариків; «Павучок — рудий бочок» (І. Жиленко), театр лег-плесер; «Півник і двоє мишенят» (укр. нар. казка), театр смикунчиків; «Калачі» (Д. Павличко), «Мрія» (М. Качмар), «Буквар» (Г. Чубач), «Десять жовтих гусенят» (С. Ісмайлова), театр бі-ба-бо; «Слоняча коліскова» (Р. Скиба), театр шарфіків; «Борсучок, який умів малювати» (Л. Куліш-Зінків), театр маріонеток або парасольок; «Казочка про хлопчика та янгола» (А. М'ястківський), театр іграшок-тупотушок;

— **власне драматизація:** «Летюча миша» (нар. казка за переказом О. Заміховської), «Смачний хлібець» (І. Блажкевич), «Десять робіт-

194

- Навчити прийомам виготовлення ширм та театральних ляльок, створення аквагриму, підбору світлового та звукового супроводу до театральної постановки чи театралізованої гри, виготовлення декорацій та одягу акторів.
- Закріпити знання форм літературних творів, що театралізуються (казка, вірш, оповідання).
- Продовжувати формувати вміння емоційно сприймати та відгукуватися на театральні вистави й інсценівки у виконанні дорослих (оцінювати вчинки героїв, описувати риси їхнього характеру, особливості передачі образів театральних персонажів).
- Спонукаючи до налагодження стосунків із партнерами по грі чи сцені (допомагати одне одному, вступати у діалог, помічати та називати акторські чи режисерські уміння одне одного).
- Стимулювати прагнення дітей до самореалізації у режисерському задумі чи акторській імпровізації.
- Заохочувати внесення авторських творчих фрагментів чи неочікуваних сюжетних поворотів у знайомий сценарій.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Продовжувати організовувати походи дітей з батьками у драматичні та лялькові театри, влаштовувати зустрічі із митцями театру. Заохочувати до аналізу змісту вистави, у якій дитина бере пасивну чи активну участь (сценічне мовлення та сценічний рух акторів, декорації, музичний супровід, атрибути, грим, особливості ляльководіння тощо).

Залучати дітей до участі у системі вправ та етюдів на формування акторських та режисерських умінь (жести, міміка, інтонація, сценічний рух, сценічне мовлення, ляльководіння, сценографія, перетворення художнього твору на сценарій, розподіл ролей, добір музичного супроводу тощо).

Заохочувати організацію дітьми театралізованих ігор та лялькових вистав за участю дорослих та без їх участі (вихователь може виступати у ролі читця). Спонукаючи дітей до відтворення літературних текстів напам'ять у процесі театралізованих ігор та сценічних театральних постановок.

Продовжувати ознайомлювати дітей з різними видами лялькових театрів: **настільним театром** (театр іграшок із тканини, пластмаси тощо); театром іграшок із природного та викидного матеріалу;

«Півник» (М. Коцюбинський), «Пригоди парасольки» (Н. Зубрицька), «Хатка для пташок» (І. Боднарчук), «Святий Миколай іде» (А. Лотоцький), «Мрія Безпритулька» (О. Погребняк), «Про ледячу дівчину» (укр. нар. казка), «Балакухи» (К. Демченко), «Розмова про сонце» (М. Підгірянка), «Чому у сонечка подвійні крильця?» (А. Кох), «Овечка та кульбабки» (О. Складенко), «Равлик і море» (М. Фляк), «Як дракончик Юрась врятував ліс від бракон'єра» (Г. Осадко), «Про повітряну кульку» (А. Кох).

Літературна скринька

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати ознайомлення з фольклорними та авторськими творами різних жанрів та тематики як української, так і світової літератури; творами письменників-класиків, сучасних українських письменників.
- Продовжувати ознайомлення з дитячою книгою, формування «читацької грамотності».
- Вчити уважно слухати, усвідомлювати ідею та зміст складніших за обсягом художніх творів різних жанрів (казка, оповідання, вірш, байка) української та зарубіжної літератури для дітей; запам'ятовувати і пригадувати жанр, назву та автора художнього твору (за фрагментами, ілюстраціями, описом героїв).
- Ознайомити дітей з байкою, учини розуміти її мораль.
- Учити впізнавати та визначати жанр твору на слух: казка, вірш, оповідання, байка; здійснювати елементарний аналіз літературно-художньої структури художнього твору.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Продовжувати ознайомлювати дітей з новими чарівними (фантастичними), соціально-побутовими, народними та авторськими казками, веснянками, легендами. Учити відповідати на запитання за змістом казок, самостійно розповідати у вільний час знайомі казки; висловлювати своє ставлення до героїв казок, оцінювати їхні вчинки; впізнавати назву казки за описом героїв, ілюстраціями та фрагментами з тексту казки; самостійно виділяти зачин і кінцівку, знаходити по-

193

195

твори, називати фантастичні події, чарівні предмети тощо. Залучати до читання віршів, байок за ролями, вивчення напам'ять кількох казкових зачинів, кінцівок.

Знайти з творами українських класиків літератури для дітей та сучасних письменників. Ознайомити з портретами, біографією (в доступній формі) відомих українських письменників (Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка). Учити впізнавати їх на портретах, пригадувати назви їхніх творів.

Продовжувати ознайомлення дітей з приказками та прислів'ями, вчити розуміти і пояснювати їх прихований зміст, під час спілкування використовувати їх. Ознайомити з лічилками, їх призначенням.

Вчити здійснювати елементарний аналіз художніх творів: знаходити, розуміти засоби виразності (порівняння, епітети, повтори, образні художньо-поетичні вирази, зачини, кінцівки) і спонукати до їх використання у власному мовленні.

Вчити дітей брати участь у різних видах бесід за змістом художніх творів (морально-оцінювального характеру, за запитанням автора твору, у зв'язку із прочитаним, на з'ясування розуміння жанру, засобів художньої виразності; узагальнювальні бесіди, бесіди за творчістю одного письменника, етичні бесіди). Вчити свідомо аналізувати поведінку героїв художніх творів, висловлювати своє ставлення до них, мотивувати моральні оцінки.

На основі аналізу художніх творів формувати узагальнені уявлення про позитивні моральні якості, як-от: доброта, чесність, щедрість, чуйність, скромність, ввічливість — та негативні: злість, брехливість, жадібність, хвастливість, жорстокість, грубість. Вчити розрізняти позитивні та негативні моральні якості в конкретних ситуаціях буття, розуміти, як кожна моральна якість проявляється у поведінці. Вчити давати мотивовану моральну оцінку поведінці персонажів та власним діям, розвивати вміння робити моральний вибір.

Розвивати поетичний слух, бажання запам'ятовувати вірші, вміти читати напам'ять. Стимулювати дітей до самостійного переказу казок та оповідань, чітко зберігаючи послідовність сюжету, передаючи своє ставлення до літературних героїв. Учити виявляти творчу ініціативу, придумувати продовження і закінчення казки, розповіді.

Формувати самостійність у театральній діяльності з використанням засобів мистецтва. Стимулювати інтерес дітей до ігор-драматизацій, показу різних видів театру, театралізованих ігор, за сюжетами художніх творів, до імпровізації — інсценування фрагментів відомих художніх творів (казок, оповідань, віршів тощо).

Залучати дітей до різних видів діяльності за змістом художньої літератури: ігрової (сюжетно-рольові ігри «Книжковий магазин», «Бібліотека»; театралізовані ігри), продуктивної (виготовлення книжок-саморобок), образотворчо-мовленнєвої (ілюстрування художніх творів з коментарем зображеного, словесне зображення персонажа, чарівного предмета тощо), трудової («Лікування книжок»). Забезпечити наявність відповідного розвивального середовища (куточка книги, театального осередку).

Продовжувати виховувати інтерес до книги. Звертати увагу дітей на те, що на обкладинці вказуються прізвище автора (того, хто написав оповідання або вірш) та назва книжки (написана великими літерами). На обкладинці, як правило, є малюнок.

Привчати бережно поводитися з книжкою, виховувати бажання лагодити книжки. Привчати до чергування в куточку книги, залучати до участі у влаштуванні виставки дитячих книг. Стимулювати дитину до висловлення власного враження від прочитаного, від самої книги.

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Формувати компетентність дитини шостого року життя з особливостями психофізичного розвитку відповідно до оптимальних для цього віку основних показників.
- Забезпечувати збагачення (ампліфікацію) розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах використання різних видів дитячої діяльності (ліплення, аплікації, малювання, конструювання, ручної праці, праці в побуті, а також ігор: дидактичних, рухливих, сюжетно-рольових); розвиток елементарної навчальної діяльності, пізнавальної активності.
- Забезпечувати пізнавальний розвиток дитини з особливими освітніми потребами, який значною мірою залежить від процесів, пов'язаних з переробкою та засвоєнням інформації: концентрації уваги, сприймання і запам'ятовування.

ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ

Образотворча майстерня

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Формувати емоційне ставлення до довкілля, викликати у дитини позитивні емоції, радісне здивування, бажання створювати нові образи на заняттях з образотворчої майстерності.
- Виховувати вміння самовиражатися, стверджувати особистісну позицію в художній діяльності, стимулювати самостійну художню діяльність дітей.
- Формувати у дітей знання про види образотворчого мистецтва (живопис, графіку, скульптуру, архітектуру, декоративно-ужиткове мистецтво).
- Розвивати вміння та творчі здібності дитини в образотворчій діяльності.
- Формувати у дітей вміння естетично оцінювати власну образотворчу діяльність та роботи інших дітей.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Ознайомлення з живописом. Формувати уявлення про види живопису (монументальний, станковий, декоративний, мініатюрний). Продовжувати формувати уявлення про жанри живопису. Закріплювати навички розрізнення жанрів (натюрморт, пейзаж, портрет, казково-бильний). Знайомити з новими жанрами (побутовим, анімалістичним, історичним). Продовжувати вчити вирізняти засоби виразності: колір, колорит, перспектива, композиція. Навчати дітей елементарному мистецькому аналізу творів живопису. Давати доступні дітям відомості про художників, розвивати креативність мислення, стимулювати бажання самостійно сприймати та невимушено, вільно, нешаблонно оцінювати твір мистецтва. Знайомити дітей з мистецтвом графіки. Навчати дітей чуттєвому сприйманню творів мистецтва, стимулювати осмислення ними художнього образу, виявлення якого є естетичні судження. Формувати естетичне ставлення до творів живопису зокрема та до мистецтва в цілому.

Орієнтовна тематика завдань: «Квіткова королева» (художньо-педагогічне спілкування за творами К. Білокур), «Живописна кухня»

(художньо-педагогічне спілкування за натюрмортами Ю. Камишного), «Синні пейзажі у творчості українських художників» (за картинами О. Шовкуненка, С. Шишка, М. Бурачека), «У світі казок» (художньо-педагогічне спілкування за картинами В. Васнецова), «Планета дитинства» (дитячі портрети у творчості К. Фішер), «Подорож у країну мрій» (знайомство з мистецтвом графіки на матеріалі творчості Є. Гапчинської), «Віхола-хурделиця снігом білим стелиться» (цикл художньо-педагогічних спілкувань за мотивами зимових пейзажів М. Глуценка, І. Грабаря, С. Шишка, І. Марчука), «Життя як воно є...» (ознайомлення з побутовим жанром живопису на матеріалі творчості М. Пимоненка та Ф. Кричевського), «Як оживає казка» (цикл занять з ознайомлення з книжковою ілюстрацією на матеріалі творчості В. Єрхо, К. Лавро, К. Штанко, О. Магеровської), «Майстер слова, майстер пензля» (художньо-педагогічне спілкування за живописною спадщиною Т. Шевченка), «Таємниці театру» (ознайомлення дітей з мистецтвом створення декорацій), «Загадка грюх ведмежат» (за картиною І. Шишкіна та К. Савицького «Ранок у сосновому лісі»), «Крила, лапи, вуса, хвіст» (ознайомлення з анімалістичним жанром живопису на матеріалі творчості В. Аверіна: «Бій оленів», «Куниця», «Телята»), «Мистецтво бачити красу...» (художньо-педагогічне спілкування за матеріалами весняних та літніх пейзажів М. Беркоса: «Яблуня цвіте», «У квітучому саду», «Льон цвіте», «Гречка цвіте», «Ліпень. Маки розквітають»), «Нащадки козацького роду» (художньо-педагогічне спілкування за картинами С. Васильківського «Козача левада», «На варті», «Похід козаків», «Сторожа запорозьких вольностей»), «Розмова з морем» (цикл художньо-педагогічних спілкувань за картинами І. Айвазовського «Морський берег», «Дев'ятий вал», «Шторм», «Нічна подорож», «Рибалки на березі», «Бриг "Меркурій"», «Спокійне море»).

Малювання. Продовжувати вчити дітей доцільно використовувати різноманітні засоби образотворчої діяльності залежно від бажаного результату. Розширювати уявлення про кольоровий спектр, значення кольору для передачі фактури, настрою, оригінальності зображення. Формувати знання про палітру, навчати дітей самостійно виготовляти фарби (змішуючи сухі барвники з олійними розчинами). Продовжувати вчити поєднувати різні техніки малювання, стимулювати до експериментування. Продовжувати навчати малюванню з натури (на пленері), за уявою. Навчати прийомам використання різноманітних матеріалів як основи для малювання (тканина, штучне скло, кора берези тощо). Продовжувати стимулювати дітей до використання українських народних регіональних традицій, що застосовуються в декоративно-ужитковому мистецтві (опішнянський, петриківський, косівський розписи).

Вправляти у писанкарстві, навчати випусувати традиційні елементи орнаменту («сосенка», «гілка», «дерево життя», «зірка», «риба», «мандри» тощо) на площинному шаблоні та на дерев'яній моделі писанки. Стимулювати дитячу ініціативність, творчість, навчати цілеспрямованості для досягнення результату, плануванню дій, створювати умови для втілення творчого задуму дитини.

Орієнтовна тематика завдань: «Золото ланів», «Палітра художника», «А осінь тихо плакала дощем...», «Листівказ Петриківки», «Подорож кленового листа», «Загадкові вітражі...», «То не білі метелики налетіли, то сніжинки, мов пухинки, землю вкрили...», «Запрошення на новорічне свято», «Мудра сова», «Майстерня українського народного розпису», «Лютнева блакить», «Про що шепочуть зорі», «На світі кращо го немає, як тая мати молодая...», «Стояла я і слухала весну...»; цикли занять: «Таємниці писанки», «Вбрання для цукерки» (створення ескізів для обгорток), «Зацвіла в долині червона калина», «Скринько моя мальована», «Моя улюблена іграшка», «Місто моєї мрії», «Фантастичні звірі» (за мотивами творчості М. Приймаченко), «Малюнки на асфальті», «Літо веселкове, літо барвінкове».

Аплікація. Закріплювати навички безпечного користування ножицями. Формувати вміння раціонально використовувати папір для вирізання елементів різних розмірів та в залежності від кількості однакових елементів навчати прийомам багатшарового вирізання. Знайомити з технікою витинанки. Продовжувати удосконалювати навички обривання паперу по контуру та техніку силуетного вирізання. Стимулювати самостійність у використанні в аплікації різних предметів (засушених частин рослин, шматочків шкіри, тканин, хутра, ниток, намистинок, пайеток, пір'я). Продовжувати вправляти у техніці квілінгу.

Орієнтовна тематика завдань: колективна робота «Фруктова феєрія», «Курличуть журавлі: "Прощай!"», «Подорож на Місяць», «У підводному царстві», «Листівка Св. Миколаю», виготовлення новорічних гірлянд та сніжинок, декоративне панно «Білі мухи налетіли — все подвір'я стало білим» (підготовка дітьми елементів для панно впродовж кількох занять, основу готує вихователь), «Мереживні фіранки», «Серветки для святкового столу», «Таємниці бабусиною кошачка» (аплікація з ниток), «Пригоди котика Фунтика» (аплікація з хутра, ниток, пір'я), декоративне панно «Прощавай, садок дитячий» (підготовка дітьми елементів для панно впродовж кількох занять, основу готує вихователь).

Ліплення. Продовжувати формувати у дітей навички способів ліплення, що дають змогу більш точно передавати особливості предметів

(кільцеве наліплювання, виїмання глини тощо). Удосконалювати навички декоративних прийомів ліплення (оборки, гравірування, нанесення рельєфів стекою та штампиками). Вчити дітей самостійно виготовляти солоне тісто різних кольорів, використовуючи харчові барвники, робити з нього іграшкове печиво, формувати уміння користуватися кондитерським мішечком. Розвивати дрібну моторику, координацію рухів, посидючість. Сприяти творчій ініціативі дітей. Стимулювати задоволення дітей від результатів діяльності заохоченням, схваленням, підкресленням значущості їхніх зусиль для отримання позитивного результату.

Орієнтовна тематика завдань: колективна робота «Сорочинський ярмарок» (цикл занять, що передбачає виготовлення посуду, фігурок домашніх тварин та людей, які на останньому занятті оформлюються у загальну композицію); цикли занять: «Майстерня прикрас» (підсвічники, декоративні пластини, дзвіночки та вінгили на ялинку, обереги, прикраси для матусі), «Школа гончарного мистецтва» (виготовлення посуду: макітри, глечики, горнятка, філіжанки, куманці, плескачки, цукорниці, джезви для кави тощо), «Подорож у країну Шоколяндія» (виготовлення цукерок, тістечок, тортиків, печива різних видів із солоного тіста різних кольорів у вигляді трояндочок, косичок, хрустиків, безе тощо).

Музичний калейдоскоп

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Продовжувати залучати дітей до музичної культури, збагачувати їхні музичні враження та викликати яскравий емоційний відгук при сприйнятті різної за характером та жанрами музики.
- Формувати музичний смак та свідоме ставлення до класичної та сучасної національної мистецької спадщини.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Слухання музики. Формувати оцінне ставлення до музики, вчити сприймати музичний твір в цілому та відстежувати розвиток художнього образу, закріплювати уміння свідомо визначати емоційно-

образний зміст музичного твору, назву твору та композитора, декількома визначеннями розкривати загальний характер музичного твору, його частини та жанрову приналежність. Знайомити дітей з музикою різних жанрів та формувати уявлення про елементарні музичні поняття (*вокальна, інструментальна та оркестрова музика; музичні жанри: балет, опера, симфонія, концерт*). Використовувати наочний матеріал (репродукції картин, художні ілюстрації) задля підсилення вражень дітей від прослуханої музики та виклику в їхній уяві певних зорових образів та ілюстрацій незнайомих явищ. Виявляти улюблені музичні твори та розвивати уміння висловлюватись про свої музичні уподобання.

Співи. Удосконалювати вокально-слухову координацію та голоси продовжувати вчити дітей співати легко, природним голосом, без напруження, з чіткою дикцією; точно відтворювати мелодію пісень у діапазоні c_1 (до¹) — re^2 (мі²); закріплювати уміння точно відтворювати голосом різноманітні ритмічні малюнки. Вчити правильно співати під музичний супровід та а капела, м'яко закінчувати музичні фрази, правильно вимовляти голосні звуки в словах; формувати уміння співати виразно, відповідно до характеру, жанру, темпових та динамічних особливостей пісні. Формувати навички контролю якості власного виконання та однопітків, закріплювати уміння співати колективно, у групах та індивідуально; вчити дітей сольо виконувати знайомі пісні.

Музично-ритмічна діяльність. Розвивати емоційне ставлення до музики через культуру музично-ритмічних рухів. Закріплювати уміння рухатись відповідно до характеру музики, точно передавати в руках початок та закінчення музичних фраз, частин або цілого музичного твору. Вчити дітей визначати ритмічні акценти в музиці, самостійно прискорювати та уповільнювати рух відповідно до музичного темпу, а також реагувати на динамічні зміни в музиці. Знайомити з особливостями балетних та національних танців; сприяти подальшому розвитку уміння удосконалювати навички танцювальних рухів; емоційно передавати ігрові образи та музично-образний зміст музики. Формувати навички пластичних та виразних рухів: хода різного характеру (спокійна, м'яка, бадьора), підскоки (легкі, сильні), крок польки, перемінний крок, присідання (різноманітні варіанти для хлопчиків). Учити легко, без напруження рухатись із стрічками, м'ячами та іншими атрибутами.

Гра на дитячих музичних інструментах. Сприяти формуванню інтересу до музикування. Закріплювати знання про назви та засоби гри на різних музичних інструментах. Формувати навички елементарних прийомів гри на різних інструментах (легко та м'яко ударяти молоточком по металофону або ксилофону, чітким та стриманим рухом медіатора виконувати щипок на цимбалі або цитрі тощо). Вчити дітей гра-

ти індивідуально, в ансамблі та в оркестрі на різних музичних дитячих інструментах різноманітні пісні й різножанрові мелодії, дотримуючись ритмічних, темпових та динамічних особливостей музичного твору. Формувати навички самостійної гри на музичних інструментах, вчити дітей добирати мелодії добре знайомих пісень та імпровізувати ритмічні мелодії.

Орієнтовний музичний матеріал:

- **слухання музики:** «Комаринська», муз. П. Чайковського; «Осінь» (з циклу «Дитячі п'єси»), муз. П. Чайковського; «Осінь пісня», муз. О. Гречанінова; «Дошки», муз. Г. Свиридова; «Хмари плывуть», муз. С. Майкапар; «Зима», муз. Ц. Кюї; «Взимку», муз. Р. Шумана; «Зима і Весна», муз. М. Лисенка; «Пролісок», муз. О. Гречанінова; «Пролісок» (з циклу «Пори року»), муз. П. Чайковського; «Волинка», муз. Й. Баха; «Волинка», муз. В. Моцарта; «Передзвони», муз. Е. Гріга; «Людина дзвонів», муз. М. Равеля; «Пісня жайворонка», муз. П. Чайковського; «Танок птахів» (з опери «Снігуронька»), муз. М. Римського-Корсакова; «Вальс з табакерки», муз. О. Даргомизького; «Італійська полька», муз. С. Рахманінова; «Коліскова» (з балету «Лускунчик»), муз. П. Чайковського; «Баба-Яга» (з циклу «Дитячий альбом»), муз. П. Чайковського; «Баба-Яга» (з циклу «Картинки з виставки»), муз. М. Мусоргського; «Червона Шапочка і Вовк» (фрагм. з балету «Спляча красуня»), муз. П. Чайковського; «Кіт у чоботях і Біла кішечка» (фрагм. з балету «Спляча красуня»), муз. П. Чайковського; «Танок ляльки Мальвіни», муз. Д. Львова-Компанієць; «Рондо-токата», муз. Д. Кабалевського; «Органна токата ре-мінор», муз. Й. Баха; «Кампанелла», муз. Ф. Ліста;
- **наочний матеріал до слухання музики:** «Танець», К. Лебедєв; «Золота осінь», В. Поленов; «Алея», Л. Афрозов; «Дош», Р. Рекуненко; «Озеро», К. Крижидький; «Зимове танго», В. Янов; «Казка про зимову річку», М. Іваненко; «Проліски», К. Нікольська; «Дзвінця в Ростоєві», О. Коснічев; «Пшеничне поле з жайворонком», В. Ван Гог; «Коліска», Б. Морізо; «Баба-Яга і Лісовик», М. Сергєєв; «Кіт у чоботях», О. Макарова-Лєвіна;

— співи:

- **співаночки:** «Ой ну, люлі, котку!», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Сонечко, сонечко», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «На гойдалці», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «На виру, вирочку», укр. нар. примовка, обр. Я. Степового; «Добрий вечір, щедрий вечір», укр. нар. щедрівка; «Коляд, коляд, колядниця», укр. нар. колядка;

- **пісні:** «Країна дитинства», муз. і сл. Р. Пападинець; «Пихатий індик», муз. І. Островерхого, сл. Т. Артем'євої; «Вітер», муз. Б. Фільц, сл. Олександра Олеся; «Осінній хоровод», муз. В. Ізотова, сл. М. Стельмаха; «Осінь», муз. М. Ведмедері, сл. М. Меденці; «Осіннь пензлики взяла», муз. І. Островерхого, сл. М. Пономаренко; «Осінніе листя», муз. М. Ведмедері, сл. Л. Малахової; «В осіннім гаю», муз. М. Ведмедері, сл. Н. Красоткіної; «Дошові сліди», муз. М. Ведмедері, сл. Л. Малахової; «Пісня про перший сніг», муз. і сл. Н. Май; «Ми всі чекаємо Миколая», муз. і сл. О. Каліщук; «Пісня про ялинку», муз. М. Ведмедері, сл. М. Рильського; «Ялинка», муз. Б. Фільц, сл. Олександра Олеся; «Новорічне свято», муз. М. Чембержі, сл. В. Малишко; «З Новим роком!», муз. М. Ведмедері, сл. Т. Коломієць; «Казки Діда Мороза», муз. І. Островерхого, сл. М. Пономаренко; «На Святвечір», муз. О. Зозулі, сл. М. Чопик; «Ой, весна-красуня йде», муз. І. Островерхого, сл. Т. Артем'євої; «Скоро сонечко пригріє», муз. Б. Фільц, сл. Олександра Олеся; «Веснянка», муз. М. Чембержі, сл. Я. Коласа; «Березневі жарти», муз. І. Островського, сл. Т. Артем'євої; «Це весна», муз. і сл. Н. Май; «Мирилочка», муз. і сл. Р. Пападинець; «Рум'яна паляниця», муз. А. Мігай, сл. Л. Ямкового; «У вишневому садочку», муз. В. Верховинця, сл. Л. Глібова; «Йшла корова на базар», муз. М. Чембержі, сл. Л. Ямкового; «Пісня об'єднає всіх», муз. і сл. Л. Горової; «Весела пісенька», муз. В. Ізотова, сл. М. Лисича; «Відчинилося життя для маленької людини», муз. і сл. Л. Горової; «Дитячі мрії», муз. і сл. Л. Горової; «Рідна Україно», муз. і сл. Л. Горової;

— музично-ритмічна діяльність:

- **вправи:** «Марш», муз. В. Вітліна, Т. Ломової; «Бігати та кружляти», муз. М. Геллера («Етюд»); «Легкий біг зі стрічками», муз. Т. Ломової; «Перемінний крок», укр. нар. мелодія, обр. Я. Степового; «М'ячики», муз. Л. Шитте («Етюд» № 22); «Качання рук», польс. нар. мелодія, обр. В. Іваннікова; «Вправа з квітами», муз. Т. Ломової; «Елементи українського народного танцю», укр. нар. мелодія, обр. М. Різоль; «Вивертання кола», угор. нар. мелодія; «Крок польки», чеська нар. мелодія, обр. А. Шибестіка; «Циркові конячки», муз. М. Красева; «Кола та ланцюжки», муз. С. Затеplінського («Танок»); «Приставний крок в бік», нім. нар. мелодія; «Вправа із стрічкою», муз. І. Кишка; «Уклін-вітання хлоп-

- чика», муз. С. Гулака-Артемовського (з опери «Запорожець за Дунаєм»); «Уклін-вітання дівчинки», муз. В. Верховинця;
- **музичні ігри:** «Врожай», муз. А. Філіпенка, сл. Н. Грановської, муз. до рухів І. Кишка; «Осінній хоровод», муз. В. Ізотова, сл. М. Стельмаха; «Тин», рос. нар. мелодія, обр. А. Лядова; «Зайці та лисця», муз. М. Красева; «Кіт та миші», муз. Т. Ломової; «Хто швидше?», муз. М. Шварца; «Потяг», муз. М. Кусс; «Гра з різнокольоровими хусточками», муз. К. Ейтеса; «На прогулянці», рос. нар. пісні, обр. О. Тилічеєвої; «Звіролови та звірі», муз. О. Тилічеєвої;
- **танці:** «Танок парами», укр. нар. мелодія; «Полька», муз. М. Глінки; «Танок циркових конячок», муз. М. Красева; «Танок петрушок», муз. О. Даргомизького; «Новорічний хоровод», муз. Т. Попатенко, сл. Н. Найдіонової; «Танок Снігуроньки та сніжнок», муз. Г. Фауста; «Дитячий краков'як», польс. нар. мелодія, обр. О. Тилічеєвої; «Український народний танок», укр. нар. мелодія «Ой, лопнув обруч»; «Танець з віночками», укр. нар. пісня, обр. А. Лазоренка; «Танець з оплесками», карел. нар. мелодія, обр. Т. Ломової; «Круговий галоп», угор. нар. мелодія, обр. М. Метлова; «Танець із двіночками», муз. Д. Шостаковича («Вальс-жарт»); «Танець з квітами», муз. Ф. Шуберта; «Випускний вальс», муз. А. Дворжака («Вальс»); «Заключний танець», муз. М. Любарського; «Вальс», муз. С. Прокоф'єва (з балету «Золушка»);

- **гра на дитячих музичних інструментах:** «Мак», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового; «Марш з барабаном», муз. О. Тилічеєвої; «Кап-кап-кап», румун. нар. пісня, обр. Т. Попатенко; «Зірочка», муз. О. Тилічеєвої; «Турецький марш», муз. В. Моцарта; «Ой, лопнув обруч», укр. нар. пісня, обр. І. Берковича.

Театральна мозаїка

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Залучати дітей до самостійної розробки сценаріїв, створення декорацій та підбору музичного супроводу до різних видів театралізованої діяльності.
- Спонукаати дітей до самостійного показу театральних інсценівок — лялькового театру та власне драматизації (на вибір).

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Організувати роботу з виготовлення декорацій та елементів костюмів до запропонованих літературних творів, що можуть бути використані для театралізації.

Формувати у дітей вміння відчувати та передавати під час виконання ролі особливості образу літературного героя, використовуючи такі засоби виразності, як: пластика рухів, сила голосу, інтонація, жести, пантоміміка.

Орієнтовна тематика завдань: «Літачок-рятівничок» (Н. Вовк), «Іжачок та соловейко» (Ю. Ярмиш), «Няв-няв» (О. Іваненко), «Снігова королева» (Ганс Христіан Андерсен), «Соловейко з одним крилом» (О. Романчук), «Цар Плаксіє та Лоскотон» (В. Симоненко), «Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами» (І. Малкович, С. Ус), «Білосніжка та семеро гномів» (за В. Диснеєм), «Чия мама краща?» (А. Мігай), «Вовченятко, яке запливло далеко в море» (М. Луговик, І. Малкович), «Казка про котика та півника» (укр. нар. казка), «День народження Місяця» (Зірка Мензатюк).

Літературна скринька

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Виховувати бережливе ставлення до книжки.
- Продовжувати роботу над формуванням узагальнених етичних уявлень: доброта, чесність, чуйність, скромність, ввічливість.
- Підтримувати і розвивати у дітей бажання грати в ігри-драматизації та театралізовані ігри за змістом відомих казок, оповідань, віршів.
- Формувати потребу у поповненні домашньої бібліотеки творами різного жанру, дитячими періодичними виданнями.
- Розвивати поетичний слух, відчуття звучності, ритмічності, поетичності віршованої мови.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Продовжувати знайомити з творчістю українських та зарубіжних поетів, письменників та ін., залучати до активної участі у бесідах про них.

Запровадити з дітьми у груповому куточку книги чи «дитячої бібліотеки» проведення літературно-художніх заходів: читання і розповідання казок, оповідань, віршів, етичні бесіди, узагальнені бесіди (про улюблених літературних героїв, поетів, письменників), прослуховування аудіозаписів творів, перегляд кіно- та відеофільмів, театралізовані ігри, інсценування художніх творів, слухання дитячих (авторських) художніх творів, вечори відгадування загадок, літературні вікторини, складання поетичного ребусу.

Стежити за дотриманням дітьми правил роботи з книжкою. Застосовувати різні типи занять: індивідуальні, індивідуально-групові, групові, фронтальні з художньо-мовленнєвої діяльності.

Стимулювати до висловлювання ставлення до вчинків літературних героїв.

Схвалювати намагання дитини знаходити у книжках знайомі букви, читати окремі склади, слова, речення й невеличкі тексти (з трьох-п'яти речень).

Привчати запам'ятовувати прізвище автора, назву вірша, оповідання, казки, книжки.

ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ОСВІТНІ ЗАВДАННЯ

- Формувати компетентність дитини сьомого року життя з особливостями психофізичного розвитку, базові якості особистості (ініціативність, самостійність, комунікативність, довірливість тощо), психічні новоутворення, які складають структуру «шкільної зрілості».
- Формувати у дитини з особливими потребами передумови успішного оволодіння навчальною діяльністю: вміння розуміти завдання або інструкцію і самостійно нею керуватися, виконувати правила, долати труднощі, навички самостійності, вміння планувати, контролювати свої та чужі дії, оцінювати результати під час виконання завдань, правильно реагувати на оцінку виконаного завдання, доводити розпочату справу до кінця, формувати здатність